

Autori dječjih skladbi za niže razrede osnovne škole

Puškarčić, Hrvoje

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:741015>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

HRVOJE PUŠKARIĆ

DIPLOMSKI RAD

**AUTORI DJEČJIH SKLADBI ZA NIŽE
RAZREDE OSNOVNE ŠKOLE**

Petrinja, siječanj 2017.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
(Petrinja)

PREDMET: GLAZBENA KULTURA

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Hrvoje Puškarić

**TEMA DIPLOMSKOG RADA: AUTORI DJEČJIH SKLADBI ZA NIŽE RAZREDE
OSNOVNE ŠKOLE**

MENTOR: Prof. dr.sc. Katarina Koprek

Petrinja, siječanj 2017.

Sadržaj

SAŽETAK.....	5
SUMMARY	6
1. UVOD	1
2. GLAZBENA PISMENOST	2
2.1. Dječji glas	4
2.1.1. Njega i obrazovanje glasa.....	5
2.2. Karakteristike.....	7
2.2.1. Pjevanje	7
2.2.2. Sviranje.....	8
2.2.3. Slušanje	9
2.2.4. Glazbeno stvaralaštvo	10
3. ULOGA DJEČJE SKLADBE U GLAZBENOM OPISMENJAVANJU	11
3.1. Dječje skladbe po razredima.....	15
4. GLAZBENA NASTAVA U OSNOVNOJ ŠKOLI.....	22
4.1. Razlike između nižih i viših razreda osnovne škole.....	23
4.2. Koncept glazbene nastave	24
4.2.1. Model aktivnog muziciranja.....	25
4.2.2. Recepcijski model	25
4.2.3. Integrativni ili kombinirani model	26
4.2.4. Otvoreni model nastave.....	27
4.3. Poučavanje.....	27
4.4. Prikaz okvirnog plana i programa	29
4.5. Načini ostvarivanja dječjih skladbi u nastavi	33
4.5.1. Narodne pjesme.....	33
4.5.2. Udžbenici	34
4.6. Usporedba Hrvatske i svijeta	36
5. AUTORI DJEČJIH SKLADBI U NIŽIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE	38
5.1. Barok	38
5.1.1. Jean-Baptiste Lully.....	38
5.1.2. Johann Sebastian Bach	39
5.1.3. Georg Philipp Telemann	40

5.1.4.	Antonio Vivaldi.....	40
5.2.	Klasika.....	41
5.2.1.	Joseph Haydn.....	41
5.2.2.	Wolfgang Amadeus Mozart.....	41
5.2.3.	Ludwig van Beethoven.....	42
5.2.4.	Giovanni Battista Pergolesi.....	43
5.3.	Romantizam.....	43
5.3.1.	Franz Schubert.....	44
5.3.2.	Robert Schumann.....	44
5.3.3.	Johannes Brahms.....	44
5.3.4.	Camille Saint-Saëns.....	45
5.3.5.	Petar Iljič Čajkovski.....	45
5.3.6.	Modest Petrovič Musorgski.....	45
5.4.	Skladatelji 20. stoljeća.....	46
5.4.1.	Jakov Gotovac.....	46
5.4.2.	Bela Bartok.....	47
5.4.3.	Janez Bitenc.....	47
5.4.4.	Josip Kaplan.....	47
5.4.5.	Nikša Njirić.....	47
5.4.6.	Sergej Prokofjev.....	48
5.4.7.	Branko Mihaljević.....	49
5.5.	Suvremeni glazbeni stvaraoci dječjih skladbi.....	49
5.5.1.	Arsen Dedić.....	50
6.	ZAKLJUČAK.....	51
	LITERATURA.....	53
	PRILOZI.....	56
	ŽIVOTOPIS.....	57
	IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA ...Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.	

SAŽETAK

Velik broj dječjih skladbi predviđen je za brzu, veselu i razigranu izvedbu. Pjevajući, svirajući, slušajući i stvarajući djeca u nižim razredima osnovne škole razvijaju svoju glazbenu sposobnost. To se događa u okviru glazbene nastave. S obzirom da je koncept naše glazbene nastave zadan predviđenim kurikulumom važno je naglasiti da razvijanje glazbene sposobnosti ujedno podrazumijeva i glazbeno opismenjavanje.

Dječje skladbe koje se nalaze na popisu u udžbenicima od 1.do 4. razreda osnovne škole uglavnom su bazirane na različitim narodnim pjesmama, a poštuju metodološko pravilo usvajanja od lakšeg prema težim sastavnicama. Osim toga, brojni poznati svjetski skladatelji kao što su Mozart, Beethoven, Bach i Vivaldi pisali su dječje skladbe u cilju glazbenog učenja. Naši najistaknutiji skladatelj za djecu su: Josip Runjanin, Arsen Dedić i Marija Matanović. S obzirom da se praksa sve više počinje priklanjati otvorenom tipu poučavanja u glazbenoj nastavi, učitelj može i proširiti opus dječjih skladbi i autora.

Ono što pritom treba imati na umu jest činjenica da djeci u glazbenim aktivnostima treba ponuditi što više ritmičkih instrumenata, te im omogućiti sudjelovanje u glazbenim improvizacijama pomoću kojih će razvijati osjećaj za ritam, koordinaciju pokreta, memoriju, te sposobnost slušanja. Pravilan odabir pjesama uz korištenje ritmičkih instrumenata i igru pomaže djeci u učenju slogova, lakšem prepoznavanju samoglasnika, te u lakšem usvajanju programskog sadržaja početnog čitanja i pisanja. Glazbene aktivnosti će pomoći djetetu kako bi lakše razumjelo sebe i druge, potaknuti razvoj socijalnih vještina i podići razinu samopouzdanja.

Ključne riječi: glazbena pismenost, dječje skladbe, dječji autori, glazbena nastava, osnovna škola

SUMMARY

Children's songs are mainly designed for fast, cheerful and playful performance. Singing, playing, listening and creating helps children in primary schools develop their musical ability. This occurs in the context of music teaching in primary school. Since the concept of our musical classes is strictly given by the curriculum it is important to emphasize that the development of musical ability also includes musical literacy.

Children's songs that are listed in textbooks (1st to 4th grade in primary school) are mainly based on various folk songs, and they respect the methodology rule of adoption from easier to heavier elements. In addition, a number of world-renowned authors such as Mozart, Beethoven, Bach and Vivaldi wrote children's songs for the purpose of learning music. Our most recognized composers of children songs are: Josip Runanjin, Arsen Dedic and Marija Matanovic. Since our primary school teachers are embracing open type of teaching in music teaching, they can and expand the content of the class with even more children's songs and authors.

We should be aware that we must provide much rhythmic instruments as we can in children musical and enable them to participate in the musical improvisations in order to develop a sense of rhythm, coordination, memory, and ability to listen. The right choice of songs with the use of rhythmic instruments and play, helps children learn syllables, recognition of vowels, and easier adoption of program content reading and writing. Musical activities will help your child understand their feelings, will encourage the development of social skills and raise self-esteem.

Keywords: musical literacy, children's songs, children's authors, music teaching, primary school

1. UVOD

Već u samom perinatalnom razvoju dokazano je da fetus reagira na različite glazbene obrasce, može uočiti intonaciju roditeljskog glasa, te prepoznati ritam. U ranom djetinjstvu glazba se pokazala kao odličan medij učenja govora i samoregulacije. Dijete sluša kada mu se pjeva, pokušava imitirati razne intonacijske i ritmičke obrasce, odgovoriti na njih i umiriti se. Rastom dijete stječe profinjenije obrasce slušanja, pjevanja, sviranja i sveukupnog glazbenog stvaralaštva, odnosno počinje urođeno razvijati elemente glazbene sposobnosti. No, literatura se nužno ne slaže oko toga da je daljnji razvoj te sposobnosti urođen. Naime, slažu se da dolazi do sazrijevanja kognitivnih mehanizama i sposobnosti, no da oni samo omogućavaju stjecanje tj. učenje glazbene pismenosti koje je kurikularno nametnuto učenicima. Različito osmišljenim aktivnostima omogućuje se razvijanje sposobnosti izražavanja zvukovnim sredstvima (glasom ili glazbalima), razvijanje osjetljivosti na različite mogućnosti glazbenog izražavanja, postupno upoznavanje izvjesnog broja vrijednih glazbenih ostvarenja i stjecanje potrebe za daljnjim samostalnim upoznavanjem glazbenih djela s područja narodnog i umjetničkog stvaralaštva. Naravno, potrebno je puno kreativnosti i metoda učenja kroz igru kako bi se to postiglo.

Cilj ovog rada je, stoga, naglasiti ulogu dječjih skladbi i njihovih autora u razvitku glazbenih sposobnosti učenika nižih razreda osnovne škole kroz glazbenu nastavu. Kako bi se postigao zadani cilj rad će se osloniti na više metoda znanstvenog istraživanja. Metodom kompilacije analizirati će se i sintetizirati ključna poglavlja u završnom radu. Prilikom odabira podnaslova unutar ključnih poglavlja koristit će se deduktivna i induktivna metoda. Sama interpretacija literature i ponuđenih podataka, koji su dobiveni istraživanjima, biti će obrađena na razini deskripcije, komparacije, izrade grafova i tablica te interpretacije podataka koji su relevantni za donošenje zaključaka na temelju istraživanja.

Temeljem metodološke obrade podataka izvedeno je 4 ključnih poglavlja ovog rada. Prvo poglavlje raspravlja o potrebi i karakteristikama glazbenog opismenjavanja te ga odvaja od pojma glazbenih sposobnosti. Također daje pregled mogućnosti dječjeg glasa s obzirom da je jedan od načina ostvarivanja pismenosti i učenje pjevanja. Sljedeće poglavlje ističe ulogu dječjih skladbi u glazbenom opismenjavanju. Naredno poglavlje donosi prikaz glazbene nastave u nižim razredima osnovne škole s obzirom da se kroz nju promicanjem dječjih

skladbi izgrađuje glazbena pismenost. Posljednje poglavlje donosi konkretan pregled svih autora dječjih skladbi koje se mogu iskoristiti unutar glazbene nastave i odgoja. Ovo poglavlje uključuje i autore koji još uvijek nisu uključeni u kurikulum glazbene nastave, kao i suvremene glazbene stvaratelje dječjih skladbi. Zaključno su sumirane sve osnovne ideje, motivi i činjenice ovog rada.

2. GLAZBENA PISMENOST

Shvaćanja o općem značenju glazbe za odgoj i obrazovanje mijenjala su se tijekom povijesti ovisno o tome kako se u određenom razdoblju gledalo na glazbu. Naime, vrlo je važno odvojiti pojmove glazbene sposobnosti i glazbene pismenosti. Glazbena sposobnost je predispozicija za razvijanje glazbene pismenosti, a podrazumijeva uočavanje ritmičkih obrazaca, uočavanje rime i razvoj jezičnih komponenata (analize i sinteze glasova, čitanja, pisanja, naracije) nužnih za funkcioniranje djeteta u školskom okruženju. Pod glazbenim opismenjivanjem ovdje ćemo razumijevati stjecanje onih intonacijskih i ritamskih znanja i umijeća koja onome tko ih je stekao omogućuju da neki glazbeni tekst otpjeva (glasno ili u sebi, svejedno), odnosno, da takav tekst prezentiran auditivno, glazbeno razumije toliko te je u stanju da ga zapiše.

Sposobnost je relativno urođena mogućnost glazbenog slušanja kojem se poučavanjem daje značaj. Za razliku od slušne funkcije koju naš akustički osjetni organ vrši u svakodnevnoj, neglazbenoj komunikaciji, glazbeni sluh označava sposobnost da se razlikuju, pamte i prepoznaju akustično-glazbeni odnosi. Glazbeni sluh uključuje, dakle, sposobnost pridavanja određenog glazbenog značenja odslušanom zvuku te je kao takav naučena funkcija, za razliku od neglazbenog sluha koji je urođen.¹ Na glazbene sposobnosti utječu nasljeđe i okolina u kojoj dijete odrasta, a to su obitelj, predškolske ustanove, učitelji primarnog obrazovanja i učitelji glazbe. Djeca iz glazbeno pasivnih obitelji pri ulasku u školu obično pokazuju manje razvijene glazbene sposobnosti kao i manju zainteresiranost za pjevanje, glazbene igre i slušanje glazbe. Ako dijete ne pjeva s roditeljima, ako s roditeljima ne sluša glazbu, ako s roditeljima ne pleše, ono će biti uskraćeno za glazbeni doživljaj. Zbog toga neće doći do razvitka njegovih glazbenih sposobnosti koje mu možda donosi nasljeđe i te sposobnosti će ostati skrivene. Postoje i suprotni slučajevi kada dijete iz raspjevane i

¹ Rojko, P. (1981) *Testiranje u muzici*. Muzikološki zavod Muzičke akademije u Zagrebu. Zagreb, str. 30. – 35.

glazbeno aktivne obitelji dolazi u dječji vrtić ili u prvi razred sa znatno razvijenim glazbenim sposobnostima.² Zato odgajatelji u predškolskim ustanovama, učitelji primarnoga obrazovanja u nižim razredima osnovne škole i voditelji zborova mlađe školske dobi imaju veliku ulogu. Naime, oni su zaslužni za rano otkrivanje glazbene sposobnosti. Moraju pokušati kod sve djece razvijati glazbene sposobnosti pravovremenim poticajima i u skladu sa mogućnostima djeteta. Posebno nadarenu djecu mog uputiti na sudjelovanje u glazbenim aktivnostima.

No, trebali li kod djece u osnovnoškolskim ustanovama razvijati glazbenu pismenost, a ne samo poticati sposobnost? Rijetki su glazbeni pedagozi koji se usuđuju staviti pod znak pitanja potrebu za glazbenim opismenjivanjem u općeobrazovnoj školi. Postoje dva oprečna mišljenja.

Rojko zastupa mišljenje da nema nikakva valjana argumenta kojim bi se danas mogla obraniti potreba za glazbenom pismenošću osobe koja neće biti glazbenik. Smatra da se dobrim slušateljem i amaterskim pjevačem može postati i bez poznavanja nota te da ni glazbeno visoko obrazovan čovjek ne sluša glazbu tako da bi je stalno pretvarao u note ili predočivao sebi akorde, ritmove i sl. U nabranjanju problema vezanih uz glazbeno opismenjivanje ne treba zaboraviti ni stavove učenika prema tom nastavnom području. U ispitivanju P. Michela pokazalo se da je upravo učenje nota ona aktivnost koja odbija od glazbene nastave i one učenike koji inače prema njoj imaju pozitivan odnos. Nadalje, istaknuto je kako „prisilno“ glazbeno opismenjivanje izravno frustrira učenike. Pokazalo se da su relativno jednostavne radnje – potpisati solmizacijska, abecedna i ritamska učenicima zadavale dosta problema. U toku rada na kataloškim temama i na HNOS-u članovi komisije imali su prilike doznati da su učenici nerijetko uzimali privatne instrukcije iz glazbene nastave i to upravo za verbalno svladavanje činjenica i podataka iz glazbenoga pisma.³

Jedan od razloga opismenjivanju mogao bi biti u tome da se učenici osposobe za samostalno pjevanje po notama kako bi se nakon, ili već za školovanja mogli uključiti u kakav amaterski pjevački zbor. Drugi razlog glazbenom opismenjivanju mogao bi biti u tome što se općenito smatra da će glazbena pismenost pomoći učenicima u razumijevanju glazbenih djela. Isto je mišljenje i Fischerovo. On kaže kako je velik dio naše glazbene literature napisan

² Požgaj, J. (1988) *Metodika nastave glazbene kulture u osnovnoj školi*. Zagreb: Školska knjiga, str. 20.

³ Rojko, P. (2012) *Metodika nastave glazbe : Teorijsko–tematski aspekti*. Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku. Osijek, str. 48. – 54.

u tradicionalnoj notaciji pa kako se glazbena nastava shvaća kao uvod u glazbenu kulturu, nije moguće odreći se notacije već i zato što se bitni i za slušanje važni pojmovi mogu shvatiti tek zajedno s napisanim znakovima.⁴

No, žalosna je stvarnost da je glazbena pismenost nešto što se u hrvatskim nastavnim programima podrazumijeva kao nastavno područje kroz koje se uče glazbene sposobnosti, te je samim time „nametnuto“ učenicima i profesorima. Naime, ono se samo po sebi razumije i smatra nužnim, iako ne bi trebalo biti tako. Stoga će ovaj rad pojam razvoja glazbene sposobnosti prožeti i izjednačiti s pojmom glazbenog opismenjavanja.

2.1. Dječji glas

Poticati glazbenu pismenost znači prema zanimljivom i prikladnom tekstu skladati zanimljivu i prikladnu melodiju određenoj dječjoj dobi. Prikladnost se očituje u nekim osnovnim odrednicama razvoja dječjeg glasa. Dječji glas se razvija kroz četiri faze. Prva faza razvoja dječjeg glasa traje do desete godine života. Glas je u to doba sličan lirskom sopranu. Opseg glasa u tom razdoblju je od tona b (u dubinu) do c2 (u visinu). U periodu oko trinaeste godine javlja se individualna boja i punoća glasa. Opseg glasa je od tona a (najdublje g) do e2 odnosno f2. Treća faza započinje u trinaestoj godini kada dolazi do mutacije, a traje do petnaeste godine. Mutacija glasa javlja se kod dječaka i djevojčica. Pojava mutacije je očita po zamorenosti djece, promuklosti te nesigurnosti u intonaciji. Glasnice koje su prije mutacije velike 6 do 8 mm, tijekom mutacije narastu – kod ženskog glasa do 20 mm, a kod muškog glasa 20 do 27 mm. Četvrta faza je faza poslije mutacije. U tom periodu glasovi sazrijevaju, naročito ženski sve do sedamnaeste i osamnaeste godine. Kod dječaka period sazrijevanja je nešto duži i traje do dvadeset i četvrte godine.⁵

⁴ Fischer, W. (1976) „Traditionelle Notation im Musikunterricht der Primarstufe“. *Musik und Bildung*, Vol.1, str.11.

⁵ Bolfan-Stošić, N. (1994) „Akustičke karakteristike dječjih glasova“. Magistarski rad. *Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*. Zagreb, str. 18.

2.1.1. *Njega i obrazovanje glasa*

Postoje različiti kriteriji za definiranje dobrog dječjeg glasa, no danas se najčešće koriste kriteriji koje je postavio Johnson. On smatra da kvaliteta glasa mora biti ugodna (odsustvo šumnosti), visina mora biti primjerena dobi i spolu, glasnoća (jačina) glasa mora biti adekvatna (ne pretih / preglasan ili neugodan za okolinu) te sam glas mora biti povodljiv odnosno promjenjiv kako bi omogućio promjene u visini i jačini što pridonosi samoj ekspresiji.⁶

Svaki glazbeni pedagog (odgojitelj, učitelj, zborovođa itd.) koji ima namjeru postići odgojnu i umjetničku svrhu pjevanja, trebao bi u samom početku obratiti pozornost na sljedeće opće odrednice pjevanja:

- Disanje
- Impostaciju
- Dikciju
- Intonaciju
- Ritam
- Dinamiku

Pravilno disanje jedan je od osnovnih uvjeta lijepog i izražajnog pjevanja. Potrebno je naglasiti kako se disanje kod pjevanja razlikuje od disanja pri govorenju. Najvažnije za dijete jest udahnuti što veću količinu zraka. Kod pjevanja se diše pomoću ošita ili dijafragme (prepona koja dijeli prsnu od trbušne šupljine) tzv. ošitno ili trbušno disanje kod kojeg se pluća pune zrakom pri čemu se trbušni mišići rastegnu, ošit spušta, a prsna šupljina se povećava. Izdisanje se vrši opuštanjem trbušnih mišića. Dizanjem ošita u prvobitni položaj, prsna šupljina se smanjuje, a pluća istiskuju udahnutu količinu zraka.⁷ Udiše se, u pravilu kroz nos iz higijenskih, pjevačko-tehničkih i estetskih razloga. Zrak prolazi kroz nosni kanal, gdje

⁶ Bolfan - Stošić, N., Zorić, A. (1997) Uputstva za rad kod kuće i razvijanje higijene dječjeg glasa. HLD – izdanje, Vol. 001 – 507, Br. 97., str. 9.

⁷ Pletikos, E. (2014) Kultura govora – glas, Filozofski fakultet u Zagrebu, Zagreb: ppt, str.5.

se čisti od prašine i grije ako je prehladan. Dopusšteno je udisanje kroz usta u slučaju kad se zbog brzog tempa i kratkoće vremena za udah ne može drugačije postupiti.

Impostacija podrazumijeva osposobljavanje pjevačkog organa (glasa) za proizvodnju tonova, siguran zapjev, precizno intoniranje, održavanje kakvoće tonske boje i ispravno oblikovanje svih samoglasnika.⁸ Ova vještina smatra se temeljem pjevačke tehnike.

Dikcija predstavlja način izgovaranja glasova i riječi u govoru, pjevanju i recitiranju. Temelj je jasna i pravilna izgovora⁹

Ispravna **intonacija** ovisi o nizu glazbenih faktora i glasovnih sposobnosti djece pjevača, a bez ispravne intonacije, tj. čistog zvučanja melodijskog i harmonijskog intervala, ne možemo ni zamisliti solidan pjevački zbor. To znači da kod učenika trebamo učvrstiti osjećanje tonaliteta koji predstavlja organski temelj na kojem počivaju visinski odnosi pojedinih tonova.¹⁰

Ritam je složena pojava u glazbi. Obuhvaća dva istovremena zbivanja: po određenom uzorku (metru) jednoliko protječu naglašene (teške) i nenaglašene (lake) dobe, u isto vrijeme nižu se tonovi u raznolikom slijedu trajanja. Ritam je dakle jedinstvo, jednolikosti (metar) i raznolikosti (ritam u užem smislu).

„Ritamska struktura glazbe proizlazi iz diskontinuiteta glazbenoga kretanja koje se razlikuje od glatkog toka kakav vidimo na primjer u toku rijeke, kotrljanju kotača, klizanju, letu ptice, itd.“¹¹

Dinamika je glazbeni izraz koji ukazuje na jačinu i glasnoću izvođenja. *“Upisuje se kraticama ispod melodijske linije. Osnovne oznake za dinamiku jesu: piano (tiho) i forte (glasno).“¹²*

Tablica 1. Oznake dinamike

PIŠE SE	ČITA SE	IZVODI SE
Ppp	pianissimo possibile	Najtiše moguće
Pp	Pianissimo	Najtiše

⁸ Proleksis enciklopedija, <http://proleksis.lzmk.hr/27800/> (09.11.2016.)

⁹ Proleksis enciklopedija, <http://proleksis.lzmk.hr/17750/> (09.11.2016.)

¹⁰ Laco, J. (2009) „Rad sa dječjim zborom“, *Magnificat*, Vol.3., br. 6, str. 9.

¹¹ Rojko, P. (2012) *Psihološke osnove intonacije i ritma*. Muzička akademija., str. 110.

¹² Šamanić, S. (2000) *Glazbeni ključ*. Metodički priručnik za glazbeni praktikum, str. 31.

P	Piano	Tiho
Mp	Mezzopiano	Srednje tiho
Mf	Mezzoforte	Srednje glasno
F	Forte	Glasno, snažno
Ff	Fortissimo	Najjače
Fff	fortissimo possibile	Najjaće moguće

Izvor: Šamanić, S. (2000.) Glazbeni ključ. Metodički priručnik za glazbeni praktikum, str. 31.

2.2. Karakteristike

Metodički krug senzibilizacije djeteta putem glazbe s obzirom na karakteristike glasa, dakle, kreće od metra, ritma i tempa, zatim ide prema melodiji, otkrivanju zvukovnih boja i nijansi dinamike, stalno potičući u svim glazbenim elementima dječji spontani kreativni izraz. Važno je istaknuti odgojni značaj glazbene komunikacije s djetetom koja vodi oblikovanju stavova i podržava potrebu djeteta za uspješnom socijalizacijom.

2.2.1. Pjevanje

Pjevanje je najelementarniji, najspontaniji i najprirodniji način glazbenog ponašanja čovjeka. To je ona aktivnost koja ne samo da je u nastavi glazbe oduvijek prisutna, nego joj u nastavi u najvećem dijelu povijesti davala bitan pečat. Apsolutni primat pjevanja je učinio da se predmet stoljećima jednostavno zvao – pjevanje pa se danas ponekad na tu činjenicu gleda i sa stanovitim omalovažavanjem kada se npr. kaže kako se u nekom razdoblju „nastava svodila samo na pjevanje“. Pjevanje u osnovnoj školi trebalo bi biti se oslanjati se na elemente kao što su radost i opuštenost (funkcionalno pjevanje), a ne biti u funkciji visokih umjetničkih zahtjeva (umjetničko) ¹³ što najčešće nije slučaj. Češće se u praksi samo ističe metrika, ritam i oblik pjesme. Naglašava se i razumijevanje glazbenih sastavnica koje su temelj izraza pojedinog napjeva (melodija, ritam, metrika, tempo, dinamika, harmonija i oblik).

„Pjevanje kao važan čimbenik nastave glazbene kulture znatno pridonosi razvoju glazbenih sposobnosti učenika: glazbenog sluha, osjećaja za ritam i glazbenog pamćenja. U

¹³ Weyer, R. (1973) „Das Volkslied als Gegenstand des Musikunterrichts–Aspekte einer didaktischen Neubestimmung“. *Musik und Bildung*, Vol. 9, str. 434.

*razredu treba težiti lijepom pjevanju, odnosno, postići lijepo, izražajno pjevanje, jasnu artikulaciju, razumijevanje teksta te ostvariti adekvatnu glazbenu interpretaciju.*¹⁴

Važnost pjevanja dječjih skladbi istaknuta je u nastavnom programu iz 1984. godine gdje se napominje da se time ostvaruju sljedeći zadaci: njeguje se i čuva bogata umjetnička baština naših naroda i narodnosti pjevanjem narodnih pjesama; razvija se ljubav prema vlastitoj zemlji i tekovinama njezine bogate prošlosti, pjevanjem pjesama; obogaćuje se dječje glazbeno iskustvo; razvijaju se dječje intonativne i ritamske sposobnosti; njeguje se dječji glas, usvajaju se navike kolektivnog i samostalnog muziciranja; usvajaju se navike lijepog i izražajnog pjevanja, jasnog i pravilnog izgovora teksta; razvija se i njeguje dječji glazbeni i općeumjetnički ukus; razvija se kreativan pristup glazbenim sadržajima.¹⁵

2.2.2. Sviranje

Djeca su intrinzično motivirana za sviranje, a sviranje u općeobrazovnoj školi može imati smisla ako je izvođenje prave glazbe na pravim instrumentima. Takvo pak sviranje nije moguće u razredu, nego samo u ansamblu/orkestru gdje se može doseći viša, umjetnička razina. Stoga, sviranje u razredu u današnjoj školi bez ikakve je umjetničke vrijednosti. Barem su tri razloga za to: dostupni instrumenti (npr. instrumenti iz Orffove zbirke, blokflaute, „melodike“ i ostali školski instrumenti), njihova slaba kvaliteta, te nedostatak vremena za vježbanje.¹⁶

Sviranje se u našoj općeobrazovnoj (osnovnoj) školi pojavljuje u dva oblika:

- kao sviranje u nastavi, u razredu, kao nastavno područje
- kao sviranje u ansamblu/orkestru, kao izvannastavna aktivnost.¹⁷

U tom pogledu naša glazbena pedagogija slijedi europsku tradiciju: sviranje u razredu manje je ili više obvezno i određeno nastavnim programom. U našim nastavnim programima sviranje se, kao nastavno područje, pojavilo u obliku zadatka da glazbena nastava treba učenike „osposobiti za muziciranje na instrumentu.“ Mislilo se pritom na „sviranje na

¹⁴ Vidulin-Orbanić, S., Terzić, V. (2012) „Polazište i pristup pjevanju u općeobrazovnoj školi“. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*. Vol. 18, br. 2, str. 137.

¹⁵ Glazbena Kultura. (1984a) Plan i programi odgoja i osnovnog obrazovanja. Jezično-umjetničko područje. Zagreb: Vjesnik Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske, br. 3, od 21. 2. 1984., str. 16. i 19.

¹⁶ Rojko, P. (2012) *Metodika nastave glazbe : Teorijsko–tematski aspekti*. Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku. Osijek, str. 63. – 71.

¹⁷ Begić, Šulentić, J. (2013.) „Kompetencije učitelja primarnog obrazovanja za poučavanje glazbe“. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, Vol. 59, No. 29, str. 265.

instrumentima dječjeg instrumentarija“ do određenog stupnja, uz objašnjenje da „suvremena glazbena pedagogija zahtijeva da glazbena nastava obuhvati i sviranje“. ¹⁸

Razlozi zašto je u niže razrede osnovne škole uvedeno sviranje su:

- razvoj slušne osjetljivosti
- razvoj osjećaja za ritam i mjeru
- razvoj interesa za instrumentalno muziciranje
- razvoj potrebe za glazbenim izražavanjem
- razvoj zvučne radoznalosti
- reguliranje i oslobađanje motorike. ¹⁹

2.2.3. *Slušanje*

Slušanju i upoznavanju glazbe danas pripada središnje mjesto u glazbenoj nastavi u osnovnoj školi, iako se ova tip poučavanja nije prakticirao u nastavi sve do pedesetih godina. Punu afirmaciju doživjelo je u nastavnom programu iz 2006. kad je, u okviru HNOS-a, u otvorenom modelu glazbene nastave, pretvoreno u jedino obvezno glazbeno nastavno područje koje nastavnik može slobodno birati. U nastavnoj praksi to je područje još uvijek zapostavljeno. Osnovni metodički problem slušanja glazbe jest pitanje kako pobuditi učenikovu pozornost da bi slušanje bilo aktivno. To se postiže zadacima postavljenim neposredno prije slušanja. Ti zadaci odnose se na sljedeće elemente: melodiju (tema i njezine pretvorbe), ritam, tempo, dinamiku, izvođački sastav i glazbeni oblik. Uz slušanje glazbe ide i upoznavanje glazbenog sadržaja koji se uglavnom pojavljuje kao povijest glazbe. U novijim nastavnim programima ti se sadržaji konkretno navode kao: glazbeni oblici, narodna glazba, vokalna glazba, glazbene vrste i sl. Naravno, unutar konteksta glazbene pismenosti pjesme zabavnog sadržaja, dječje brojalice i audiopriče su isključene iz nastave. ²⁰ U okviru obveznog dijela nastavnog sadržaja, tj. slušanja glazbe, učenici će upoznati umjetničku, narodnu, popularnu i jazz glazbu. Za stvaranje ugodne razredne atmosfere bitna je i mogućnost da

¹⁸ Osnovna škola–odgojno obrazovna struktura. (1965) Zagreb: Zavod za unapređenje školstva SR Hrvatske – Školska knjiga, Vol.32, br.35, str. 229.

¹⁹ Nastavni plan i program u Republici Hrvatskoj (izmjene i dopune). (1991) Zavod za školstvo Ministarstva prosvjete i kulture R. Hrvatske, br. 9.

²⁰ Rojko, P. (2012) *Metodika nastave glazbe : Teorijsko–tematski aspekti*. Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku. Osijek, str. 71.- 93.

učenici slobodno razgovaraju o odslušanoj glazbi. Razgovor uz demonstraciju treba biti osnovna metoda nastave glazbe.²¹

Slušanjem se razvija auditivna sposobnost, glazbeni ukus i kritičan odnos prema glazbi, osobito onoj koju posreduju masovni mediji.

2.2.4. Glazbeno stvaralaštvo

Dječje glazbeno stvaralaštvo poistovjećuje se s terminima kreativnost i improvizacija. Osnovne značajke kreativnog ponašanja su radoznalost i radost, strast za pronalaženjem motivirana intrinzično (potrebom za samoostvarenjem) bez očekivanja da se postigne neki vanjski cilj. Improvizacija objašnjava stvaralaštvo misaonim procesima reorganizacije problemske situacije. Za kreativan rad potrebni su i primjereni uvjeti kao što su: primjerena socijalna klima, primjereni ekonomsko-administrativni uvjeti, istraživačke navike, te svakodnevni rad u uvjetima koji ne sputavaju stvaralaštvo. Danas je dječje glazbeno stvaralaštvo prisutno u većini suvremenih programa glazbene nastave kao deklarativan zahtjev nego praktično ostvariva djelatnost. Učenici samostalno pronalaze različite glazbene strukture – od najjednostavnijih, poput motiva male terce, do manjih ili većih glazbenih oblika. Dječje glazbeno stvaralaštvo njeguje se u glazbenom izražavanju (komponiranju) unutar malih zatvorenih cjelina (malih glazbenih misli), i to pjevanjem i sviranjem u glazbi i pokretu, gdje se misli na geste mimiku i druge pokrete koji tumače glazbu u slobodnom likovnom izražavanju na osnovi slušanja glazbe i, obrnuto.²²

Stvaralački rad razvija kod djeteta svijest o njegovoj vrijednosti i čini nastavu privlačnom. Kultura i glazba osiguravaju osobno i društveno vrijedan i koristan način življenja u vidu učenja, usavršavanja, razvijanja osobnost i razvoja kreativnost. Putem glazbene umjetnosti kritičko i estetski promišljamo te potičemo stvaralački proces. Time utječemo na spoznajno-vrijednosni aspekt individue, odnosno na mogućnost njihove osobne nadogradnje i kulturnog prosperiteta te promičemo kulturu življenja i vrijednost cjeloživotnog učenja i stvaranja.²³

²¹ Šulentić, Begić, J., Begić, A. (2015) „Otvoreni model nastave glazbe u razrednoj nastavi“. *Školski vjesnik: časopis za pedagoška i školska pitanja*. Vol. 64., br. 1, str. 115.

²²Rojko, P. (2012) *Metodika nastave glazbe : Teorijsko–tematski aspekti*. Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku. Osijek, str. 93.-115.

²³ Dubovicki, S., Svalina, V., Proleta, J. (2015) „Izvannastavne glazbene aktivnosti u školskim kurikulumima“. *Školski vjesnik: časopis za pedagoška i školska pitanja*. Vol. 63., br. 4.

3. ULOGA DJEČJE SKLADBE U GLAZBENOM OPISMENJAVANJU

U nižim razredima osnovne škole kao sredstvo glazbenog opismenjavanja koriste se dječje skladbe kojima je cilj osvijestiti glavne glazbene sastavnice kroz igru, te razvijati kritičko mišljenje. U velikom broju dječje glazbene literature melodija i tekst nalaze se zapisani u crtovlju. Glavni cilj je pokušati prijeći s početne situacije razjedinjenog nizanja nota na kontinuirano izvođenje, makar sasvim malog odlomka. S razvijanjem razumijevanja strukture glazbenih primjera trebala bi se usporedno razvijati i sposobnost neprekidnog čitanja s lista. To će ubrzati savladavanje većeg broja primjera koji su poredani po težini od lakšeg prema težem, a također i raznovrsni po karakteru i načinu izvedbe (slika 1.). Treba obratiti pozornost i na intoniranje primjera (Slika 2.) s napomenom da u dječjim skladbama ima jako malo primjera mol – ljestvice.

Slika 1. Primjer lakih početnih dječjih skladbi

Auto Lj. Goran

3 1

1. Di, di, di, po-slu-šaj-te svi, a - u - to već tru - bi ve-se-lo di, di.
2. Tu, tu, tu, a - u - to je tu, vo - zi ma - lu dje - cu ve-se-lo tu, tu.

Pužu, pužicu

3

Pu - žu, pu - ži - ću, po - ka - ži nam ku - či - cu.

5

Sna - ma ćeš se i - gra - ti no - vog pu - ža bi - ra - ti.

Mala četa Lili Lesičkova

3

1. Tra - ta - ra - ta, ra - ta, tru - bač tru - blju hva - ta,
2. Ma - li bub - njar lu - pa, če - ta slo - žno stu - pa,

5

sva su dje - ca ma - la slo - žno u red sta - la.
o - štro no - gom lu - pa tu - pa, tu - pa, tu - pa.

Ana Orlić

Gljivica

Ana Orlić

4
Glji - vi - ca sam ma - la ja. Ja - ko, ja - ko pa - met - na.
5
1
Ve - se - la i vrijed - na, ja - ko, ja - ko že - dna.

Ide maca oko tebe

Narodna

4
I - de ma - ca o - ko - te - be, pa - zi da te ne o - gre - be!
5
Ču - vaj, mi - jo, rep, ne - moj bi - ti slijep.

Bojana Jugovac

Stari patak

Grozdana Jurišić

4
Pla - će sta - ri pa - tak, jer ga bo - li ba - tak.
5
Ne - moj vi - še pla - ka - ti, man - nje će te bo - lje - ti.

Izvor: Šamanić, S.,(2011), *Glazbeni ključ, Učiteljski fakultet u Rijeci, Rijeka, str. 39. - 41.*

Slika 2. Primjer različite intonacije

Padaj, padaj snježiću D. Basrak

Allegro

1. Pa - daj, pa - daj snje - ži - ću, vr - ti se u le - tu,
2. Pa - daj, pa - daj snje - ži - ću, be - šum - no se kre - ću,

5 sa - mo ne - moj no - sić moj u - ze - ti za me - tu.
ka - pu slo - ži bije - lom snje - šku da bu - de još ve -

Pjevala je ptica kos Hrvatska

Lagano

1. Pje - va - la je pti - ca kos, pje - va - la je pti - ca kos,
2. U ze - le - noj šu - mi - ci, u ze - le - noj šu - mi - ci,
3. Na hra - sto - voj gran - či - ci, na hra - sto - voj gran - či - ci,
4. Lov - ci su je vi - dje - li, lov - ci su je vi - dje - li,
5. Ne moj - te me tje - ra - ti, ne - moj - te me tje - ra - ti,
6. Ja ću va ma pje va ti ja ću va ma pje va ti

5 ej, haj, hoj, pje - va - la je pti - ca kos.
ej, haj, hoj, u ze - le - noj šu - mi - ci.
ej, haj, hoj, na hra - sto - voj gran - či - ci.
ej, haj, hoj, lov - ci su je vi - dje - li.

Izvor: Šamanić, S., (2011), *Glazbeni ključ, Učiteljski fakultet u Rijeci, Rijeka, str. 54.*

Velik broj dječjih skladbi predviđen je za brzu, veselu i razigranu izvedbu. Postizanje primjerenog tempa kao i lijepo i izražajno pjevanje zahtijeva povećanu pažnju u fraziranju. Fraze su najčešće ritmički i tekstualno zaokružene cjeline, obično dvotakt u kratkim dječjim pjesmama. Uz uočavanje fraze, nezaobilazan segment je pravilno disanje pri vokalnoj izvedbi koji upotpunjuje kompletnu kvalitetu izvedbe. Primjeri u kojima se pojavljuje predtakt (Slika 3.) naročito su pogodni za uočavanje i vježbanje pravilne izvedbe fraze u vokalnom i sviračkom smislu. Također treba obratiti pozornost da se u spomenutim primjerima pravilno

izvode i izdržavaju osmingske pauze, naglašene dobe i koordinira pratnja. Pjevanje treba prilagoditi zadanoj visini i pripremiti na tišu i preciznu izvedbu.

Slika 3. Fraze i predtakt

Hoki - poki J. Kennedy

G

1. Ti sta - vi lije - vu no - gu na - prijed, sta - vi lije - vu no - gu van, ti sta - vi
 2. Ti sta - vi lije - vu ru - ku na - prijed, sta - vi lije - vu ru - ku van, ti sta - vi
 3. Ti sta - vi lije - vo ra - me na - prijed, sta - vi lije - vo ra - me van, ti sta - vi

4

D

lije - vu no - gu na - prijed i pro - tre - si - se ti sad. U - či - ni ho - ki - po - ki i do-
 lije - vu ru - ku na - prijed i pro - tre - si se ti sad.
 lije - vo ra - me na - prijed i pro - tre - si se ti sad.

7

G

dir - ni ti svoj nos! U to - me je cij e - li štos.

Naše kolo Josip Kaplan

Veselo

G C D G

1. Sad pru - ži - mo svi ru - či - ce, ru - ke na - še dv'je, u ko - lo nek se
 2. A na - še hi - tre no - ži - ce, no - ge na - še dv'je, nek' u vis la - ko
 3. I za - pje - vaj - mo pje - smi - cu tra - la - la - la - la, tu pje - smu ve - dru,

7

C a D G D G

u - hva - te ru - ke dje - čje sve. Ho - pa cu - pa tra - la - la, tra - la - la - la -
 po - sko - će no - ge dje - čje sve. Ho - pa cu - pa tra - la - la, tra - la - la - la -
 ra - do - sne tra - la - la - la - la. Ho - pa cu - pa tra - la - la, tra - la - la - la -.

13

D G C D G

la. U ko - lo nek se u - hva - te ru - ke dje - čje sve.
 la. Nek' u vis la - ke po - sko - će no - ge dje - čje sve.
 la. I za - pje - vaj - mo pje - smi - cu tra - la - la - la - la.

Izvor: Šamanić, S., (2011), *Glazbeni ključ, Učiteljski fakultet u Rijeci, Rijeka, str. 63.*

Učitelj mora pažljivo izabrati dječje skladbe koje će se slušati na satu kako bi djeca bila motivirana te kroz igru usvajala osnove glazbene pismenosti (pjevanje, slušanje, sviranje, stvaralaštvo). Napredovanje i sazrijevanje povezano je i sa razvijanjem predodžbi o

glazbenom karakteru pjesme, odnosno težnjom da se što dojmljivije izrazi ljepota i sadržaj glazbenog primjera.

3.1. Dječje skladbe po razredima

U ovom su poglavlju po razredima prikazane dječje skladbe koje se koriste u glazbenoj nastavi. Uz svaki razred navedeni su osnovni ciljevi koji se ostvaruju preko tih skladbi.

Tablica 2. Dječje skladbe u prva 4. razreda osnovne škole

Skladbe	Klasične dječje sklade	Narodne dječje skladbe	Cilj
1. Razred	Ljiljana Goran: Semafor	Iš, iš, iš, ja sam mali miš	Izražajno pjevati i jasno izgovarati tekst obrađenih pjesama,
	Vera Gerčik: Kišica	En ten tini	percipirati i izvoditi pjesme glasno i tiho, polagano i brzo,
	Hristo Nedjalkov: Jesen	Teče, teče, bistra voda	percipirati visinu tona (viši i niži ton),
	Janez Bitenc: Mlinar Mišo i Tika - taka	Moj dom	pratiti smjer kretanja melodije (uzlazno, silazno)
	Vladimir Tomerlin: Združena slova	Dječja poskočica	izvoditi ritam i dobe jednostavnih pjesama i brojalica
	Zlatko Špoljar: Veseljak	Sveti Niko svijetom šeta	slušno percipirati glazbeno izražajne sastavnice skladbe (percipirati izvodilački sastav, tempo, dinamiku, ugođaj)
	Dragutin Basrak: Padaj, padaj, snježiću	Spavaj mali Božiću	izmišljati male ritamske/melodijske cjeline, realizirati ih glasom,
	Primož Ramovš: Dijete pjeva	Djeca i maca	udaraljkama i pokretom, obilježavati pojedine riječi i fraze zvukom nekih glazbala prema izboru učenika
	Stjepan Mikac: Prvoškolci	Kad si sretan	
	Makso Pirnik: Zvončić u proljeće	Mi smo djeca vesela	
	Milan Majer: Ale, bale, biri	Pliva riba	
	Josip Kaplan: Čestitka majčici i Zeko pleše.	Kako se što radi Narodi nam	

Antun Mihanović – se
Josip Runjanin: Lijepa
naša domovino

Ludwig van
Beethoven: Ptičja
tuga i Za Elizu (samo
tema)

Camille Saint-Saëns:
Pijetao i kokoši (iz
ciklusa Karneval
životinja)

Jean-Baptiste Lully:
Dok mjesec sja (dječji
zbor)

Robert Schumann:
Divlji jahač (iz Albuma
za mlade, op. 68.) i
Radostan seljak (iz
Albuma za mlade, op.
68.)

Dmitrij Šostakovič:
Koračnica

Miroslav
Miletić: Bubnjar

Modest Petrovič
Musorgski: Ples pilića
(iz ciklusa Slike s
izložbe)

Wolfgang Amadeus
Mozart: Sonata za
klavir u A-duru, KV
331, 3. stavak (Alla
turca)

Sergej Prokofjev: 1.
simfonija u D-duru
(»Klasična«), op. 25: 3
stavak Gavota

Pero Gotovac: En, ten,
tini

	Georg Philipp Telemann: Allegro (Koncert za trubu i orkestar)		
	Boris Krnic: Medo pleše		
	Bela Bartok: Igra		
2. Razred	Antonio Vivaldi: Zima	Pljesnimo svi zajedno	izražajno pjevati i jasno izgovarati tekst obrađenih pjesama
	Antun Mihanović – Josip Runjanin: Lijepa naša domovino	Pliva riba	percipirati i izvoditi pjesme glasno i tiho, polagano i brzo
	Aram Hačaturjan: Ples sa sabljama (iz baleta Gajane)	Blistaj, blistaj, zvijezdo mala	slušno razlikovati pjesme različitog tempa i dinamike, percipirati visine i trajanja tonova
	Branimir Sakač: Instrument čarobnjak	Na kamen sjela Ljubica	svirati i razlikovati ritam i dobe obrađenih brojalica i pjesama
	Camille Saint-Saëns: Klokani, Akvarij, Fosili (iz ciklusa Karneval životinja)	Pjevala je ptica kos Proljetna pjesma; Ja posijah lan	slušno percipirati glazbeno izražajne sastavnice skladbe (izvodilački sastav, tempo, dinamika, ugođaj) improvizirati i izvoditi male ritamske/melodijske/meloritamske cjeline glasom, udaraljka i pokretom
	Emil Cossetto: Doš'o, doš'o Juro je	Jedna vrana gakala	oponašati zvukove slobodnom improvizacijom.
	Franz Schubert: Uspavanka (dječji zbor+klavir)	Radujte se, narodi	
	Giovanni Battista Pergolesi: Gdje je onaj cvijetak žuti	Miš mi je polje popasel	
	Ivo Lhotka Kalinski: Stari dubrovački plesovi	Muzikaš Mali ples	
	Jakov Gotovac: Dom	U kolu je sestrice	
	Johann Strauss: Jelačić koračnica		
	Josip Lulić: Moj djed		
	Josip Magdić: Mali		

zoo (Leptir, Muha,
Pauk)

Lazarova-Ruml –
Jerabkova: Ruke

Leopold Mozart:
Dječja simfonija (svi
stavci, ali
pojedinačno)

Maria Cukierówna:
Tramvaj – auto – vlak

Marija Matanović:
Molba gljive muhare

Mario Bogliuni:
Snjegović

Nikolaj Rimski-
Korsakov: Bumberov
let (Priča o caru
Saltanu)

Pred majčinom slikom

Robert Schumann:
Proljeće

Robert Schumann:
Vojnička koračnica
(Album za mlade, op.
68)

Stjepan Mikac: Sve
bih dao kad bih znao

V. Stojanov: Jesenska
pjesma

Vladimir Tomerlin:
Izgubljeno pile i
Brzjav

Wolfgang Amadeus
Mozart: Menuet (3.
stavak, Mala noćna
muzika KV 525)

Zlatko Grgošević: Cin,

	cin, cin i Sveti		
	Juraj Zlatko Špoljar: Proljetna pjesma		
3. Razred	Antun Mihanović – Josip Runjanin: Lijepa naša domovino	Nesla dekla v melin	izražajno pjevati i jasno izgovarati tekst obrađenih pjesama
	Arsen Dedić: Sretna Nova godina	Pjesma u kolu	percipirati, izvoditi i slušno razlikovati pjesme u različitom tempu i dinami
	Branko Starc: Zvončići-ći	Kriči, kriči, tiček	percipirati visine i trajanja tonova
	Nikša Njirić: Godišnja doba	Pleši, pleši poskoči	izvoditi ritam i dobe naučenih pjesama, razlikovati ritam i dobe
	Rajko Ećimović: Saonice male Sanje	Prijateljstvo pravo	slušno percipirati glazbeno izražajne sastavnice skladbe (izvodilački sastav, tempo, dinamika, ugođaj i glazbeni oblik)
	Lovro Županović: Zapjevajmo složno svi	Mali ples	improvizirati i izvoditi male ritamske/melodijske/meloritamske cjeline glasom, udaraljka i pokretom
	Branimir Mihaljević: Zeko i potočić	U to vrijeme godišta	
	Marija Matanović: Proljeće u srcu	U kolu	obilježavati pojedine riječi i fraze zvukom nekih glazbala prema izboru učenika
	M. Brajša Rašan: Moja majka	Sunce sije, kiša će	oponašati zvukove slobodnom improvizacijom
	Ljudevit Gaj: Oj, Hrvatska, oj	Cin can cvrgudan	
	Andrë-Ernest- Modeste Grëtry: Magarac i kukavica	Jednu sem ružu mel	
	Vatroslav Kolander: Jesenska.	Ftiček veli	
	Wolfgang Amadeus Mozart. Čežnja za proljećem (dj. zbor) i Das klinget so herrlich das klinget so schön – zbor sa zvončićima (iz opere Čarobna frula: Finale 1. čina)	Proljetno kolo	
		Sadila sam bosiljak	
		Kiša pada	
		Raca plava po Dravi	
		Ode zima	

Andr -Ernest-
Modeste Gr try:
Magarac i kukavica
(dječji zbor)

Emil Cossetto: Moja
diridika (zbor i tamb.
ork)

Fortunat Pintarić:
Dudaš

Rudolf Matz: Stara
ura igra polku i Elegija
i humoreska

Antonin Dvoř k:
Humoreska

Camille Saint-Sa ns:
Labud (iz ciklusa
Karneval životinja) i
Pijanisti (iz ciklusa
Karneval životinja) i
Slon (iz ciklusa
Karneval životinja) i
Završna koračnica (iz
ciklusa Karneval
životinja)

Ivo Lhotka Kalinski:
Gudba za kolo
horvatsko

Sergej Prokofjev: Peća
i vuk

Luigi Boccherini:
Menuet

Petar Ilji  Čajkovski:
Ples šećerne vile

4. Razred

W. A. Mozart:  ežnja
za proljećem

F. Schubert: Snivaj,
spavaj

S. Mikac: Sve bih dao
kad bih znao

 uk sedi

Evo san ti
doša

Vrbni e nad
morem

poznavanje 15 pjesama

lijepo, izrađajno pjevanje, jasan izgovor
i razumijevanje teksta

u pjesmama razlikovati melodiju,
metar, ritam, tempo, dinamiku

Z. Grgošević: Sunčece zahaja	Dva i dva su četiri	prepoznavanje skladbi (prema individualnim sposobnostima učenika)
R. Rogers: DO, RE, MI	Po kopinom	znati ime skladatelja i skladbe
M. I. Stamać: Maestral	Lepi moji strnokosi	prepoznati glazbala
A. Dedić: Himna zadrugara	Pjevaj mi pjevaj sokole	glazbeni se pojmovi izvode iz prirode glazbenoga djela (nazivi izvođačkih sastava, nazivi pojedinih glazbala, oznake za tempo, dinamiku i slično) – na razini prepoznavanja
J. Kaplan: Čestitka majčici i Mjesečev pjesnik	Tri su ptice Ja posijah lan	pjevanje ljestvice solmizacijom i abecedom
J. Gotovac: Dom		trajanja nota = razina prepoznavanja
N. Njirić: Vjetar	Veselo mi plovimo	elementarno (verbalno) poznavanje (slike) notnoga pisma na razini prepoznavanja
P. I. Čajkovski: Zima (dječji zbor)	Oj Jelo, Jelice	izvođenje jednostavnijih ritamskih obrazaca, kucanjem, izgovaranjem neutralnim slogom
F. Chopin: Valcer u Ges-duru, op. 70, br. 1 J. Haydn: Koncert za trubu u Es-duru, 1. Stavak	Teče, teče bistra voda Ćiro	važna je aktivnost; kompetencije su relativne i individualno različite
M. P. Musorgski: Slike s izložbe (Promenada, Ples pilića Tuilleries)	Farandine moj Savila se bijela loza	
F. Schubert: Impromptu, As-dur, op. 142, br. 2	Oj Jelena, Jelena	
F. Mendelssohn: Svadbena koračnica op. 61/9 iz glazbe za Shakespeareovu komediju San Ivanjske noći	U livadi pod jasenom Staro sito i korito	
W. A. Mozart: Mala noćna muzika KV 525: Menuet (3. stavak)	Lepa Mara kolo vodi Sadila sam rogozek	
R. Schumann: Divlji jahač iz Albuma za mlade, op. 68.	Jelica kolce vodila	

A. Vivaldi: 4 godišnja
doba, Koncert br. 4 u
f-molu (Zima) – 2.
stavak Largo

Majka Mari
kose plela

G. Verdi: Zbor Cigana
iz opere Trubadur; B.
Bjelinski: Kapljice
(dječji zbor)

B. Papandopulo:
Osam studija za klavir
– br. 1: Sinfonietta za
gudače, 3. stavak
Perpetuum mobile

B. Kunc: Mlado lišće:
Draga priča: Tri
prizora iz crtanog
filma

I. L. Kalinski:
Dalmatinski plesovi

Izvor: Nastavni plan i program za osnovnu školu, Narodne novine, broj 59/90., 26/93., 27/93., 29/94., 7/96., 59/01., 14/01. i 76/05.

4. GLAZBENA NASTAVA U OSNOVNOJ ŠKOLI

Glazba je oduvijek bila sastavnim dijelom odgoja i obrazovanja te možemo reći da je glazbeni odgoj jednako star kao i sama glazba. Čim je glazba postala sastavnim dijelom čovjekova života, ona je postala i predmetom odgoja. Čovjek je vrlo brzo „spoznao“ kako glazba može umirivati zle duhove, olakšavati svakodnevni rad, podizati ratničku hrabrost, pružati mu zadovoljstvo te je gotovo sasvim prirodno što je zajedno s glazbom i glazbenim odgojem nastala vjera u nadnaravnu i tajanstvenu moć glazbe.

„Nastava glazbe, kako stoji u Nastavnom planu i programu za osnovnu školu, počiva na dvama temeljnim načelima: psihološkom i kulturno-estetskom. Prvo podrazumijeva činjenicu da učenici u pravilu vole glazbu i da se njome žele aktivno baviti, a kroz drugo načelo

*naglašena je ideja kako nastava glazbe mora osposobiti učenika za samostalno i kompetentno konzumiranje glazbe u svakodnevnom životu.*²⁴

4.1. Razlike između nižih i viših razreda osnovne škole

Connors ističe da se pjevanje obično pojavljuje u kontekstu učenja pjesme, što je prilično komplicirano za malu djecu, jer uključuje slušanje, razumijevanje i pamćenje riječi, pravilan izgovor, zapamćivanje melodije i izvedbu. Stoga ističe da su za razvoj glazbenih sposobnosti djece mlađe dobi pogodnije ritamske aktivnosti koje se izvode pomoću udaraljki (štapića, zvečki), jer pomažu djeci razviti osjećaj za ritam, glazbenu mjeru, tempo, dinamiku, i to na prirodan način koji je prilagođen njihovim potrebama i stilu učenja. Dakle, može se zaključiti da većina učenika dolaskom u školu ima relativno nerazvijene glazbene sposobnosti.²⁵

Rezultati istraživanja pokazali su da je na početku školovanja kod djece razvijeniji osjećaj za ritam nego za intonaciju. Događa se, međutim, da učitelji kod provjere glazbenih sposobnosti svojih učenika u prvi plan stavljaju učeničko pjevanje što može dovesti do pogrešne procjene jer intonacijski netočno pjevanje ne mora značiti da su učenici nemuzikalni. Rojko smatra da su prva tri ili četiri razreda osnovne škole razdoblje u kojemu je moguć i pravi glazbeni odgoj. Djeca u tom razdoblju pjevaju već s intonacijskom sigurnošću, sigurno ritmiziraju, mogu slušati glazbu, svirati na glazbalima i učiti o glazbi. Vjeruje da glazbena nastava u razrednoj nastavi ne bi trebala sadržavati nikakve stručno-teorijske sadržaje, čak ni ako je vodi stručni nastavnik glazbe. Cilj nastave glazbe u općeobrazovnoj školi uvođenje je učenika u glazbenu kulturu, upoznavanje osnovnih elemenata glazbenoga jezika, razvijanje glazbene kreativnosti, uspostavljanje i usvajanje vrijednosnih mjerila za (kritičko i estetsko) procjenjivanje glazbe. Nastava se mora ograničiti na pjevanje (pjesama), ritmiziranje, kretanje uz glazbu, ples, sviranje i slušanje glazbe. I tu nastavu, kao i glazbeni odgoj u vrtiću, treba promatrati kao pripremu za glazbenu nastavu koja će početi ulaskom u razred stručnog, predmetnog učitelja glazbe. Dakle, učitelj treba izborom prikladnih metoda, pjevanjem, sviranjem, glazbenim igrama, slušanjem kvalitetne glazbe, raditi na razvijanju

²⁴ Krnić, M., Lučić, M. (2016) „Dječji operni zbor u funkciji glazbeno-estetskog odgoja djeteta“. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*. No. 6, br.7., str. 100.

²⁵ Nikolić, L., Ercegovac-Jagnjić, G. (2010) „Uloga glazbenih sposobnosti u glazbenom obrazovanju učitelja primarnog obrazovanja“. *Metodika : časopis za teoriju i praksu metodikâ u predškolskom odgoju, školskoj i visokoškolskoj izobrazbi*, Vol 11., br. 20. , str. 32.-33.

glazbenih sposobnosti svih učenika.²⁶ Istog mišljenja je i Gordon. Prema Gordonu dječja glazbena sposobnost razvija se do otprilike djetetove devete godine i ovisi o količini i kvaliteti glazbenih iskustava koje dijete prima. U devetoj godini glazbena se sposobnost stabilizira i ostaje na jednakoj razini tijekom cijelog života.

Sve to ide u prilog da rani glazbeni odgoj, znači glazbeni utjecaji koje dijete prima u domu kojem odrasta, zatim u vrtiću i na nastavi glazbe u nižim razredima osnovne škole, presudno utječe na to hoće li se i u kojoj mjeri razviti glazbene sposobnosti djeteta. Istraživanje provedeno u prvom i četvrtom razredu jedne osječke osnovne škole potvrdilo je da su glazbene sposobnosti učenika četvrtoga razreda razvijenije nego glazbene sposobnosti učenika prvoga razreda što dokazuje ulogu dječjih glazbenih skladbi u nastavi.²⁷

4.2. Koncept glazbene nastave

Hrvatski odgojno-obrazovni sustav specifičan je po tome što se glazbeno obrazovanje ne organizira samo u općeobrazovnim, nego i u glazbenim školama. Dakle, za razliku od ostalih grana umjetnosti, glazba ima vlastiti „odgojno-obrazovni sustav koji je po svom trajanju i tradicionalnoj podjeli na stupnjeve sastavni dio hrvatskoga školskoga sustava“.²⁸

Nastavni plan za osnovnu općeobrazovnu školu predviđa da učenici uče glazbu u okviru obveznoga nastavnoga predmeta Glazbena kultura u svih osam razreda i to s ukupno 35 sati godišnje ili jednim školskim satom tjedno. Satnicu redovite nastave glazbe moguće je u općeobrazovnim školama znatno proširiti uključivanjem učenika u izvannastavne glazbene aktivnosti. Rezultati glazbene nastave najčešće se pripisuju nedovoljnom broju i/ili neadekvatnom obrazovanju učitelja i malom broju sati, tj. nepovoljnom statusu predmeta u nastavnom planu.²⁹ Ovaj rad zastupa tezu da neuspjeh glazbene nastave generira sam predmet svojom pogrešnom koncepcijom. Pretpostavlja se da je „koncepcija“ nerealna i neostvariva jer se predmet pretvorio u svaštarenje: malo se pjeva, malo se uče note, malo se svira, malo se uči glazbena teorija, malo se stvara, malo se sluša glazba, malo se uči o glazbi – a rezultat su svega toga glazbeno neodgojeni i neobrazovani učenici na kraju takvoga obrazovanja.

²⁶ Rojko, P. (2004) *Metodika glazbene nastave-praksa I. dio*. Zagreb: Jakša Zlatar, str.52.

²⁷ Nikolić, L., Ercegovac-Jagnjić, G. (2010) „Uloga glazbenih sposobnosti u glazbenom obrazovanju učitelja primarnog obrazovanja“. *Metodika : časopis za teoriju i praksu metodikâ u predškolskom odgoju, školskoj i visokoškolskoj izobrazbi*, Vol 11., br. 20. , str.32. – 33.

²⁸ Nastavni plan i program za osnovnu glazbenu školu (2006). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa i Hrvatsko društvo glazbenih i plesnih pedagoga, str.7.

²⁹ Kurikulum nastave glazbene kulture i kompetencije učitelja za poučavanje glazbe na : <http://www.academia.edu/12245782/> (12.11.2016.), str. 80. - 84.

4.2.1. Model aktivnog muziciranja

Model aktivnog muziciranja (das musische Prinzip) podrazumijeva aktivno dječje reproduktivno ili/i produktivno bavljenje glazbom u obliku pjevanja, sviranja i glazbenog stvaralaštva. Bit je modela, dakle, u samostalnom dječjem muziciranju bez obzira na to pojavljuju li se u modelu sve ili samo neke od tih aktivnosti. Model aktivnoga muziciranja najstariji je i kroz duga stoljeća glazbene povijesti jedini koncepcijski model glazbene nastave. Njegova najjednostavnija varijanta – pjevanje po sluhu, odnosno, pjevanje pjesama – bila je jedini oblik glazbene nastave sve do 19. a ponegdje i do 20. stoljeća. Model je u drugoj polovici 18. stoljeća i u 19. stoljeću obogaćen zahtjevom za glazbenim opismenjivanjem koje je zatim počelo ulaziti u programe pojedinih europskih zemalja.³⁰

Model aktivnog muziciranja uživa kod velikog broja glazbenih pedagoga veliko povjerenje koje nerijetko vodi u precjenjivanje.

4.2.2. Recepcijski model

Recepcijski model glazbene nastave nastao je kao posljedica oštre i vrlo uvjerljive kritike što su je modelu aktivnog muziciranja upućivali T. W. Adorno i M. Alt. Kritika Adorna i Alta odnosila se podjednako na sadržaj glazbenog odgoja – u prvom redu na narodne, školske, dječje, prigodne i slične, učenicima daleke pjesme – kao i na školsko muziciranje koje je ispod razine dječjih snaga. Pedagoški korijeni recepcijskog modela izlaze iz pokreta za umjetničkim odgojem u prvoj polovici 20. stoljeća. Recepcijski model dobiva nove oblike u emancipacijskom pristupu (Emanzipatorischer Satz) i u modelu poznatom po nazivu odgoj auditivnoga zapažanja (Auditive Wahrnehmungserziehung). Prema emancipacijskom pristupu dijete se treba susresti sa svakom glazbom (zabavnom, filmskom, plesnom i dr.), a ne samo s umjetničkom.³¹

Za razliku od prethodno opisanog modela, ovdje se donekle rehabilitirala vlastita učenička aktivnost, ali nikako u tradicionalnom obliku pjevanja ili instrumentalnog petljanja ili pak svladavanja intonacijsko-teorijskih sadržaja, nego u obliku produkcije, improvizacije i komponiranja, i to uz uporabu svih mogućih izvora zvuka.

³⁰ Ibidem, str. 85.

³¹ Ibidem, str. 86.

4.2.3. *Integrativni ili kombinirani model*

U integrativnom modelu udružuju se model aktivnoga muziciranja i recepcijski model. Taj je model u Hrvatskoj aktualiziran Nastavnim program iz 1972. Dotadašnjim aktivnostima modela aktivnog muziciranja iz prijašnjih programa pridodano je slušanje glazbe i neki muzikološki sadržaji. Na njegov daljnji razvoj naročito su „utjecali reformski pokreti u pedagogiji (samoaktivnost učenika = samostalno muziciranje, stvaralaštvo), pokret za umjetnički odgoj (suočavanje s umjetničkim djelom = slušanje glazbe), Jugend (musik) bewegung (pjevanje dječjih, narodnih i umjetničkih pjesama), te, tridesetih godina i kasnije C. Orff. Isti koncept provlači se i u svim narednim programima, sve do posljednjega iz 2006. godine. To rezultira pretrpanim program pretrpanim s mnoštvom nepotrebnih i zastarjelih sadržaja, pa je praksa najčešće i dalje ustrajavala na starom modelu s naglaskom na opismenjivanje, kako zbog metodičkog obrazovanja starijih učitelja glazbe, tako i zbog neadekvatne nastavne opreme. Daljnji razlozi za napuštanje integrativnoga koncepta su sljedeći:³²

- integrativni model svaštarski je i neostvariv i ne daje nikakve glazbeno relevantne rezultate
- glazbeno opismenjivanje kao najvažnija sastavnica integracijskoga modela danas je apsolutno nepotrebno
- integracijski model ne pruža gotovo nikakve mogućnosti, ili je takvih mogućnosti vrlo malo, za umjetničko-glazbeni odgoj
- suvremeni glazbeno-socijalni uvjeti i masmedijska glazbena kultura upravo zahtijevaju od glazbene nastave da odgaja kritičnoga i zreloga slušatelja glazbe.
- nastava s naglaskom na slušanju uvažava i želje učenika
- glazbena nastava u općeobrazovnoj školi mora voditi računa o postojanju stručnih glazbenih škola te s njima podijeliti odgovornost za glazbenu kulturu

³²Ibidem, str. 85. - 87.

4.2.4. Otvoreni model nastave

O otvorenom modelu glazbene nastave nije se dosad puno govorilo u glazbeno-pedagoškoj literaturi. On je prvi put primijenjen u praksi glazbene nastave u osnovnoj školi u Hrvatskoj u okviru projekta izrade Hrvatskoga nacionalnog obrazovnog standarda (HNOS-a). To je model koji nastavniku ostavlja mogućnost da samostalno kreira nastavi proces – u potpunosti ili djelomično, tj. da sam bira nastavna područja koja će biti predmetom rada. Dakle, predviđa se provođenje niza glazbenih aktivnosti (slušanje, pjevanje, glazbene igre, elementi glazbenoga pisma, sviranje, stvaralaštvo, rad na računalu i dr.), no jedina aktivnost koja obvezuje nastavnika je slušanje i upoznavanje glazbe. Sve ostale samo su prijedlozi za izbor. Dakle, nastavnik ima slobodu sam odabrati koje će se još aktivnosti (uz slušanje i upoznavanje glazbe) izvoditi na nastavi. Sloboda mu se daje i u pogledu izbora nastavnoga sadržaja.³³

Glazbena nastava danas, može se, dakle, koncipirati isključivo kao otvoreni model u kojem je recepcijski dio dominantan, a ostale aktivnosti varijabilne. U nekim će se školama posebno njegovati pjevanje, u nekima sviranje, u nekima stvaralaštvo, negdje ples, negdje možda neka vrsta glazbenog kazališta i sl. Ta varijabilnost, ta sloboda, pluralizam u izboru aktivnosti, učinit će da nastava glazbe prestane biti svaštarskom i nekompetentnom. Redukcija na ostvarive elemente mora se odraziti na kvalitetu.

4.3. Poučavanje

Jasno strukturiranje nastave ima najjači utjecaj na uspjeh učitelja u poučavanju, odnosno učenika u učenju. Nastava je jasno strukturirana „ako vođenje nastave funkcionira iako se kroz sat provlači „crvena nit“ koju podjednako jasno razabiru i učitelj i učenici“. Mora postojati podudarnost ciljeva, sadržaja i metoda, a odabrano metodičko vođenje treba dosljedno ostvarivati. Potrebno je osigurati jasnoću zadataka, pravila (dogovaranje o pravilima i njihovo poštivanje i jasnoću uloga).

Visok udio stvarnoga vremena učenja drugo je obilježje dobre nastave. Pritom je važna satnica pojedinoga nastavnoga predmeta, ali na to učitelji i učenici ne mogu utjecati. Ono na što se može utjecati jest udio učenja u kvalitativnom smislu. Ako je nastava i poučavanje visoke kvalitete, odnosno ako nastavu vodi vrlo stručan učitelj, u toj se nastavi

³³Ibidem, str. 87.-.89.

može puno više naučiti nego u nastavi gdje ta kvaliteta nije na istoj razini. Prema tome, vrijeme koje su učenici proveli na nastavi nije jednako vremenu stvarnoga učenja. Bitno je vrijeme koje je aktivno iskorišteno.

Poticajno ozračje, odnosno nastavno ozračje također pomaže pri poučavanju i učenju. Poticajno nastavno ozračje znači uzajamno poštivanje (respekt), zajednička podjela odgovornosti, pouzdano pridržavanje pravila, skrb učitelja za učenike i skrb učenika međusobno te pravednost učitelja prema svakom učeniku, odnosno prema cijelom razredu.

Bitna pretpostavka dobre nastave i uspješnog poučavanja je i jasnoća sadržaja. Ona se ostvaruje ako su nastavni zadaci razumljivi i prikladni, ako je učitelj dobro promislio koju vrstu postupka treba učenik primijeniti kako bi došao do svoga cilja te ako je utvrdio na kojoj su razini kompetencije njegovih učenika, odnosno, posjeduju li učenici kompetencije potrebne za svladavanje zadataka učenja.

Daljnje obilježje je raznolikost metoda. Meyer predlaže nekoliko temeljnih oblika nastave s kojima se mogu povezati pojedine metode, odnosno aranžmani za učenje. To su: zajednička, tradicionalna, kooperativna i individualizirana nastava. Ako želimo ostvariti dobru nastavu trebamo voditi računa individualnom poticanju učenika.

Važno je i vježbanje koje treba biti inteligentno, što znači da će se provoditi na nastavi dovoljno često, uz zadatke koji su primjereni učenicima te uz nastavnikovu pomoć pri vježbanju.

Jedna od definicija dobre nastave je i transparentnost očekivanih postignuća. Tu se radi o priopćavanju učenicima očekivanih postignuća verbalnim ili neverbalnim sredstvima čime će se također stvoriti poticaj za učenje. Dobri su oni učitelji koji se trude jasno i razumljivo formulirati očekivana postignuća.³⁴

Po Meyeru, svaki učitelj treba sam za sebe razraditi pravila ili načela poticanja i težiti ostvarivanju didaktičke raznolikosti.

Učenicima je potrebno dati dovoljno vremena za učenje, prilagoditi im nastavna sredstva te poticati svakoga učenika na učenje specifičnim metodama poticanja.³⁵ Glazbena naobrazba učitelja obuhvaća teorijsko i praktično poznavanje glazbene umjetnosti, osposobljenost za glazbenu reprodukciju (pjevanjem i sviranjem) i dostatno razvijene

³⁴ Meyer, H. (2005). *Što je dobra nastava?*. Zagreb: Erudita., str. 26 do 35.

³⁵ Ibidem

glazbene sposobnosti kao pretpostavku primjerenog i kvalitetnog rada s djecom mlađe školske dobi. Praktične glazbene vještine uvjetovane su razvijenošću glazbenih sposobnosti, glazbenom pismenošću, motivacijom studenta za kontinuirani rad, osobnim stavovima, nastavnim metodama i oblicima rada.³⁶

4.4. Prikaz okvirnog plana i programa

Primjer plana i programa (tablica 3.) prikazan je na temelju plana za četvrti razred osnovne škole. Prikazan je detaljan plan za školsku godinu 2016./2017. Prikazani su traženi ishodi (tablica 4.) i komponente poučavanja (tablica 5.). Na kraju je prikazan i godišnji izvedbeni plan uz Glazbenu četvrticu, udžbenik glazbene kulture za 4. razred (tablica 6.).

Tablica 3. Primjer plana i programa glazbene kulture

Škola:	Osnovna škola Sesvete
Razred:	4.
Nastavni predmet:	Glazbena kultura
Školska godina:	2016./2017.
Godišnji fond sati:	35
Tjedni fond sati:	1

Izvor: autor prema različitim izvorima

³⁶ Nikolić, L., Ercegovic-Jagnjić, G. (2010) „Uloga glazbenih sposobnosti u glazbenom obrazovanju učitelja primarnog obrazovanja“. *Metodika : časopis za teoriju i praksu metodikâ u predškolskom odgoju, školskoj i visokoškolskoj izobrazbi*, Vol 11., br. 20. , str. 28. - 30.

Tablica 4. Očekivani ishodi učenja

OČEKIVANI ISHODI UČENJA	
Materijalni	<p>Po završetku nastave Glazbene kulture za 4. razred učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> • biti sposobni uočiti i slušno razlikovati visinu tona (viši i niži ton) • biti sposobni uočiti i slušno razlikovati trajanje tona (duži i kraći ton) • moći slušno razlikovati i odrediti dinamiku skladbe (tiho-glasno) • moći slušno razlikovati i odrediti tempo skladbe (polagano, umjereno, brzo...) • moći prepoznati, razlikovati tonove glazbene abecede (c, d, e, f, g, a, h, c) • moći uspoređivati pjesme i skladbe sa zajedničkim karakteristikama
Funkcionalni	<p>Po završetku nastave Glazbene kulture za 4. razred učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> • moći prepoznati i slušno razlikovati vokalnu, instrumentalnu i vokalno-instrumentalnu glazbu • moći prepoznati i slušno razlikovati izvedbeni sastav skladbe (zvuk pojedinačnih glazbala na razini prepoznavanja) • biti sposobni samostalno ponoviti prethodno poslušane ritamske i melodijske cjeline • moći samostalno izvesti kratke ritamske, melodijske i ritamsko-melodijske improvizacije glasom, instrumentom (udaraljke) i pokretom
Odgojni	<p>Kroz nastavu Glazbene kulture u 4. razredu kod učenika će se potaknuti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razvijanje senzibiliteta za glazbu • integriranje svoga mišljenja o glazbi • navika timskog rada, solidarnost i tolerancija • samopouzdanje pri iznošenju novih ideja • poštivanje, uvažavanje i prihvaćanje različitih mišljenja • glazbena kreativnost • razvijanje glazbenog ukusa uspostavljanjem vrijednosnih kriterija za kritičko i estetski utemeljeno procjenjivanje glazbe

Izvor: autor prema različitim izvorima

Tablica 5. Komponente poučavanja

MATERIJALNO-TEHNIČKE I DIDAKTIČKO-METODIČKE KOMPONENTE	
Prostor i materijalni uvjeti rada:	<ul style="list-style-type: none"> • Učionica
Nastavna sredstva i pomagala:	<ul style="list-style-type: none"> • Sikirica, J.; Miljak, A.; Stojanković, S.: „Glazbena četvrtica“, udžbenik glazbene kulture s tri cd-a za četvrti razred osnovne škole, Profil <ul style="list-style-type: none"> ○ Udžbenik ○ Priručnik za učitelje ○ CD • Printani materijali – tekstovi, ispitni listići (sastavlja nastavnik) • Sintesajzer • CD player • Školska ploča, kreda • Računalo • Projektor

Izvor: autor prema različitim izvorima

Tablica 6. Godišnji plan

M J E S E C	Br. sata	Nastavna jedinica	Nastavna tema	Nastavna područja	Nastavni sadržaji	Ishodi poučavanja			Oblici poučavanja	Metode poučavanja	Izvori za učenike i nastavnike
						Obrazovni (kognitivni: znanja)	Funkcionalni (motorički: vještine)	Odgojni (afektivni: stavovi, vrijednosti)			
R U J A N	1.	Uvodni sat Glazbeni puls	Glazbene sastavnice	pjevanje, sviranje, stvaranje i slušanje	<i>Pozdrav glazbi</i> , nepoznati autor	- usvojiti pjesmu <i>Pozdrav glazbi</i> , utvrditi tekst i izvoditi ga s razumijevanjem	- pjevati izražajno pjesmu, upravljati glasom te uskladiti izvedbu sa zadatkom	- podržati samopoštovanje, samopouzdanje, suradnju	individualni, skupinski i frontalni	-demonstracija, igra	- udžbenik, CD, CD player, ploča, sintisajzer
	2.	Tempo	Glazbene sastavnice	pjevanje, sviranje, slušanje	<i>Dva i dva su četiri</i> , tradicijska	- usvojiti pjesmu <i>Dva i dva su četiri</i> uz jasan izgovor i razumijevanje teksta	- vježbati odgovarajuću brzinu izvedbe (tempo)	- dogovoriti i usvojiti pravila rada u skupinama	skupinski, frontalni	- igra kao motivirajuća metoda nastavnoga procesa	- udžbenik, CD, CD player, ploča, sintisajzer
	3.	Dvodobna mjera	Glazbene sastavnice i glazbena pismenost	pjevanje i sviranje, slušanje	<i>Bambusov list</i> , tradicijska iz Japana	- usvojiti pjesmu <i>Bambusov list</i> uz jasan izgovor i razumijevanje teksta	- učvrstiti intonaciju i uskladiti izvedbu sa zadatkom - pratiti puls odgovarajućega tempa izvedbe	- argumentirano zastupati svoje mišljenje - uvažavati i prihvatiti različita mišljenja	individualni, skupinski i frontalni.	- rad s tekstom - vođeni razgovor	- udžbenik, CD, CD player, ploča, sintisajzer
	4.	Polovinka	Glazbena pismenost	pjevanje i sviranje, slušanje	<i>Falile se Kaštelanke</i> , Dalmacija	- usvojiti pjesmu <i>Falile se Kaštelanke</i> uz jasan izgovor i razumijevanje teksta - razlikovati i izvoditi četvrtinke i polovinke u ritamskoj pratnji pjesmi	- aktivno slušati i razlikovati pjesme <i>Falile se Kaštelanke</i> - uskladiti pokrete tijela pri sviranju ritamskih glazbala i izvedbi tjeloglazbe	- usvojiti pravila rada u skupinama želju za očuvanjem nacionalne i kulturne baštine	Individualni, skupinski, frontalni	- rad s tekstom, razgovor, demonstracija - igra kao motivirajuća metoda nastavnoga procesa	- udžbenik, CD, CD player, ploča, sintisajzer
L I S T O P A D	5.	Pauza ili stanka	Glazbena pismenost	pjevanje, sviranje, ples, slušanje	<i>Kvatro paši</i> , Dalmacija	- reproducirati pjesmu <i>Kvatro paši</i> uz jasan izgovor i razumijevanje teksta	- kontrolirati glas i uskladiti izvedbu pjesme s plesom - vježbati i izvesti ritamsku pratnju pjesmi	- prepoznati i vrednovati tradicijsku glazbu - poticati želju za očuvanjem nacionalne i kulturne baštine	individualni, skupinski i frontalni	- poučavanje demonstracijom - vođeni razgovor i otkrivanje	- udžbenik, CD, CD player, ploča, sintisajzer
	6.	Dinamika Ponavljanje i provjera znanja	Glazbene sastavnice	pjevanje, stvaranje, slušanje, elementi glazbene kreativnosti ispitivanje naučenih pjesama i ocjenjivanje	Nikša Njirić: <i>Vjetar</i>	- usvojiti pjesmu <i>Vjetar</i> , utvrditi tekst i izvoditi ga s razumijevanjem - razlikovati <i>forte</i> , <i>piano</i> , <i>crescendo</i> i <i>decrecendo</i>	- kontrolirati glas i uskladiti izvedbu s dinamikom - slušno uočiti i izabrati odgovarajuću dinamiku izvedbe	- usvojiti i poštovati pravila rada u skupini - uvažavati i prihvatiti različita mišljenja	skupinski, frontalni	- rad s tekstom - igra kao motivirajuća metoda nastavnoga procesa	- udžbenik, CD, CD player, ploča, sintisajzer
	7.	Melodija	Glazbene sastavnice	pjevanje, pokret, sviranje, stvaranje, slušanje	<i>Breza</i> , Rusija W. A. Mozart: <i>Kruh s maslacem</i>	- usvojiti pjesmu <i>Breza</i> uz jasan izgovor i razumijevanje teksta - prepoznati skladbu W. A. Mozarta: <i>Kruh s maslacem</i>	- aktivno slušati i usporediti skladbe <i>Kruh s maslacem</i> W. A. Mozarta -svirati pratnju na glazbalima - pokretom izraziti	- podržati suradnju, solidarnost i toleranciju u skupinskome radu	individualni, skupinski i frontalni	demonstracija - igra kao motivirajuća metoda nastavnoga procesa	- udžbenik, CD, CD player, ploča, sintisajzer

Izvor: Glazbena četvrtica, udžbenik glazbene kulture za 4. razred osnovne škole

4.5. Načini ostvarivanja dječjih skladbi u nastavi

Dječje skladbe najčešće se ostvaruju kroz narodne dječje igre, pjesme i plesove, a zapisane u udžbenicima. Takvi načini prenošenja dječjih skladbi u zadnje vrijeme puno se preispituju.

4.5.1. Narodne pjesme

Poseban problem u osnovnoj školi čini repertoar u kojem je mnogo tradicionalnih narodnih pjesama. Ideja da se narodna pjesma uvede u nastavu glazbe u osnovnoj školi javila se već u 18. stoljeću, ali je značajniji prodor u programe započeo tek početkom 20. stoljeća, najviše pod utjecajem Jugendbewegung.

Uloga i mjesto tradicionalne narodne pjesme u glazbenoj nastavi postala je u novije doba predmetom glazbeno-pedagoških rasprava. Antholz ističe da narodna pjesma ne može izdržati konkurenciju svih ostalih pojavnih glazbenih oblika: šlagera, rocka, popa, jazza, pa čak ni zloglasne novokomponirane narodne glazbe. Glazbeni pedagozi koji kritički govore o narodnoj pjesmi uglavnom se slažu da tradicionalnu narodnu pjesmu treba svesti na skromniju mjeru i da ukidanje monopola ne znači i njezino izbacivanje iz programa. Povezujući nakanu usrećivanja djece s pjevanjem narodne pjesme, dovodi do paradoksa jer istraživanja dokazuju da narodne pjesme koje bi trebale stvarati „vedru i radosnu atmosferu“ nisu učenikove pjesme i, po svoj prilici, nemaju nikakvih izgleda da to postanu. Dapače, 32 posto učenika izravno ih odbija, ostali su prema ravnodušni, a sluša je rado svega 2,2 posto učenika.³⁷

Razloga prevlasti narodne pjesme ima svakako više. Prvi je razlog pjevanja narodnih pjesama bio da se njeguje i čuva bogata umjetnička baština naših naroda i narodnosti. Narodna se pjesma tretira kao kulturno dobro, kao dio kulturne baštine, te je kao takvu treba upoznati. Relativna jednostavnost – u melodijskom, ritamskom i formalnom pogledu – učinila je narodne pjesme „pogodnim“ nastavnim sredstvom za rješavanje nekih pitanja intonacije, ritma, glazbenih oblika i dr. S obzirom na mišljenje nekih metodičara kako nastavu intonacije treba graditi na narodnoj pjesmi, to bi, eto, mogao biti treći razlog povlaštenoj poziciji narodne pjesme u nastavi glazbe. Četvrti bismo razlog mogli nazvati estetskim. Narodna pjesma „sama je po sebi lijepa,“ pa, prema tome, pruža učenicima mogućnost estetskog

³⁷ Rojko, P. (1988) *Kriza glazbene kulture u školi i mogućnosti njezina prevladavanja*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet, str.19. – 38.

doživljavanja i na taj način čini most prema umjetničkoj glazbi, odnosno utječe pozitivno na razvoj glazbenog ukusa.³⁸

Stoga pjevanje narodne pjesme ima smisla samo ako je istinito, tj. praćeno etnomuzikološkom elaboracijom ili vrhunski stilizirano, tj. u umjetničkoj transpoziciji kakve su one E. Cossetta, J. S. Slavenskog, B. Potočnika i dr.

4.5.2. Udžbenici

Rojko ističe da većinu nastavnih područja glazbene nastave nije moguće „pokriti“ udžbenikom. Za područje slušanja moguće je koristiti jedino multimedijски udžbenik koji uključuje i tekst i snimke glazbe.

Bitna obilježja udžbenika svode se na sljedeće četiri premise:

- udžbenik je osnovna školska knjiga
- udžbenik je pisan na osnovi propisanog nastavnog plana i programa, što ostala stručna, znanstvena i umjetnička literatura nije
- udžbenik učenici gotovo svakodnevno upotrebljavaju u svom školovanju radi obrazovanja odnosno samoobrazovanja, dok ostalu literaturu proučavaju povremeno i privremeno
- po svojoj osnovnoj namjeni udžbenik mora biti didaktički oblikovan radi racionalnijeg, optimalnijeg, ekonomičnijeg i učinkovitijeg obrazovanja, što ostala literatura nije i ne mora biti

Ono što je u nastavi glazbe posve specifično jest problem naznačen u trećoj pretpostavci. Mogućnost samostalne uporabe udžbenika jedna je od bitnih njegovih odrednica, pa je gotovo suvišno reći kako su sasvim opravdane tvrdnje da se „udžbenik radi isključivo kao knjiga za učenika“. Upravo tu, započinju važni problemi jer je priroda znanja i umijeća koja se stječu u nastavi glazbe takva da je mogućnost njihova samostalnog stjecanja ograničena, pa je time ograničena i mogućnost samostalne uporabe udžbenika.

Nadalje, učitelj je jedina osoba koja može nadzirati proces višekratnog ponavljanja kao neophodnog uvjeta za stjecanje vještine, često zasnivanog na mehanizmu pokušaj–pogreška. Mogao bi netko reći da je na određenom stupnju usvojenosti vještine moguće da učenik sam

³⁸ Rojko, P. (2012) *Metodika nastave glazbe : Teorijsko–tematski aspekti*. Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku. Osijek, str. 93. – 115.

sebi postane izvorom povratne informacije, tj. da postane sposoban sam primijetiti pjeva li dobro ili ne. Takva mogućnost postoji, nažalost, samo teorijski. Kako je riječ o vrlo kompleksnoj vještini (kao i kod jezika), učenik osnovne škole nema praktično nikakve šanse da dostigne takav stupanj da bi dalje mogao nastaviti samostalno. Prema tome, u svim onim dijelovima u kojima udžbenici donose različite „zorne prikaze“ odnosa među tonovima (fonomimika, modulatori, krupno i u različitim visinama otisnuti solmizacijski slogovi), uvodeći učenika u glazbeni jezik, oni postaju priručnici, i to za učitelje.

Preostaje zaključiti da se jedino tzv. teorijski i muzikološki sadržaji mogu obuhvatiti udžbenikom. Dakle, udžbenik ne bi trebao biti ništa drugo nego zbirka primjera, odnosno pjesmarica, podsjetnik za pjesme (tekst) koje je učenik naučio uz učiteljevu pomoć, a kao takav on predstavlja nastavno sredstvo koje učenik ne mora nositi kući! Umjesto toga, trebalo bi škole, tj. specijalizirane učionice za glazbenu nastavu opremiti tako da učeniku budu pri ruci pjesme, melodijski primjeri, prikazi ljestvica, ritamske tablice, modulatori, crteži klavijatura, itd. Sve bi se to vrlo učinkovito dalo riješiti projekcijom, odgovarajućim zbirkama pjesama, listićima i sl.³⁹

Najzastupljenije narodne skladbe od 1. do 4. razreda osnovne škole su : *Pliva riba, Kad si sretan, Blistaj, blistaj, zvijezdo mala, Mali ples, Prijateljstvo pravo, Pleši, pleši poskoči, U kolu, Ode zima, Veselo mi plovimo i U livadi pod jasenom.*⁴⁰

4.5.2.1. Najzastupljeniji skladatelji u udžbenicima 1.- 4. razreda

Od mnoštva skladatelja čije skladbe se koriste u udžbenicima od 1. - 4. razreda ističu se pojedinci koji su prisutni kod gotovo svih nakladnika u svim razredima. Od stranih klasičnih skladatelja najzastupljeniji je W. A. Mozart. Njegove skladbe su prisutne u svim udžbenicima od 1.- 4. razreda od strane svih nakladnika koji se najčešće koriste u razrednoj nastavi, a to su: Profil, Školska knjiga i Alfa. Uz Mozarta treba svakako spomenuti i L. Beethovena i J. S. Bacha i Vivaldija. Manje poznati dječji skladatelji zastupljeni u udžbenicima su Dragutin Basrak, Hristo Nedjalkov, Vera Gerčik, Janez Bitenc, Makso Pirnik, Primož Ramovš, Lazarova-Ruml-Jerabkova, Giovanni Battista Pergolesi, Maria Cukierówna, André-Ernest-Modeste Grétry, Stanojlo Rajičić i Richard Rogers.⁴¹

³⁹ Ibidem, str. 115.- 125.

⁴⁰ Interkulturalni odgoj i nastava glazbe u prva četiri razreda na : <https://bib.irb.hr/datoteka/746918> (12.11.2016.)

⁴¹ Ibidem

Od domaćih skladatelja treba posebno istaknuti Josipa Runjanina s himnom Republike Hrvatske. Budući da se himna kao djelo uči u svim razredima Josip Runjanin spada u kategoriju najzastupljenijih iako nije skladatelj za djecu. Marija Matanović kao skladateljica dječjih skladbi se posebice istakla posljednjih dvadeset godina svoga stvaralaštva te su mnoge njezine skladbe od *Molbe gljive muhare* pa do *Uspinjače* postale nezaobilazne na satu glazbene kulture.

4.6. Usporedba Hrvatske i svijeta

Naša glazbeno-pedagoška teorija i praksa bila je do Drugoga svjetskog rata daleko iza dostignuća kulturnih europskih naroda. Glazbeni odgoj kod nas razvijao se onoliko koliko se uopće razvijalo školstvo. Znamo da je u samostanskim, župnim i katedralnim školama, koje su prve naše škole, bilo i pjevanja. To je pjevanje, kao i posvuda u Europi u to doba, isključivo u službi crkve. U razdoblju od 14. do 18. stoljeća, bilo je ponešto škola – i u njima pjevanja – osobito po gradovima Istre i Dalmacije, ali su one namijenjene samo aristokratskoj djeci. Seljaštvo je bilo u potpunosti nepismeno. Sve do 1959. godine djeca su na primarnom stupnju učila glazbu u okviru predmeta pod nazivom Pjevanje. Taj je predmet po prvi put preimenovan 1959. godine i tada je dobio novi naziv Muzički odgoj. Naziv se ponovno mijenja 1972. godine u Glazbeni odgoj, a u narednim nastavnim planovima navodi se pod nazivom Glazbena kultura.

Prema podacima iz literature ovaj rad uspoređuje RH s obzirom na Englesku, Finsku, Mađarsku i Irsku (Tablica 2.). U tim zemljama primarno školovanje nije jednakoga trajanja. U mađarskim, školama ono traje četiri godine, u Engleskoj i Irskoj šest, a u Finskoj osnovnoškolsko obvezno obrazovanje traje ukupno devet godina (prvih šest razreda zapravo se smatra primarnim školovanjem). U osnovnu školu djeca kreću uglavnom sa šest godina. Jedino u Engleskoj prvi stupanj (Key stage 1) pohađaju već i djeca od pet godina. Za razliku od toga, u Finskoj se inzistira da djeca krenu u prvi razred osnovne škole tek sa sedam godina. Glazba je najčešće obvezan i samostalan predmet istoimenog naziva.

U finskim i mađarskim osnovnim školama službenim je dokumentima određen veći tjedni broj nastavnih sati za nastavu glazbe nego što je to određeno u drugim zemljama, pogotovo kad su u pitanju treći i četvrti razred osnovne škole. S druge strane, škole u Engleskoj imaju slobodu same odlučivati o broju nastavnih sati za glazbenu nastavu.

Tablica 7. Usporedba kurikuluma po državama

DRŽAVA	Obuhvaćena nastavna područja	Godina donošenja važećeg Nacionalnog okvirnog kurikuluma	Satnica (godišnje)
RH	Pjevanje Sviranje Slušanje i upoznavanje glazbe Elementi glazbene kreativnosti i glazbene igre Izvođenje glazbe i glazbeno pismo	2011.godina	Max. 35 sati
MAĐARSKA	Pjevanje Slušanje Glazbeno opismenjavanje Improvizacija	2007. godina	Min. 35 sati
ENGLESKA	Nadzor zvuka pjevanjem i sviranjem (izvoditeljska umijeća) Stvaranje i razvijanje glazbenih ideja (skladateljska umijeća) Reagiranje i preispitivanje (vještine procjenjivanja) Slušanje i primjena znanja s razumijevanjem	1999. godina	Proizvoljno
FINSKA	Pjevanje Slušanje Skladanje	2006.godina	Min. 35 sati
IRSKA	Slušanje i reagiranje Izvođenje (pjevanje, glazbeno opismenjivanje, sviranje) Skladanje (improviziranje i kreiranje, razgovor o skladbama, snimanje skladbi)	1999.godina	Max. 35 sati

Izvor : prema autoru na temelju različitih izvora

Iz tablice je evidentno da RH pripada zemljama sa najsiromašnije razvijenim kurikulumom glazbene nastave, što samo potvrđuje da je razina razvijanja glazbenih sposobnosti i opismenjavanja s obzirom na druge države vrlo siromašna. Tome u prilog govori i godina donošenja NOK koja još ima puno revizijskih stanica za proći kako bi bila stabilna i točno odredila prikladne dječje skladbe i autore koje će biti prezentirane na nastavi.

5. AUTORI DJEČJIH SKLADBI U NIŽIM RAZREDIMA OSNOVNE ŠKOLE

5.1. Barok

Barok znači grubi, neobrađeni biser. Razdoblje glazbenog baroka trajalo je od 1580. do 1750. godine, te uključuje 3 razdoblja:

- rani (1580.-1620.)
- srednji (1620.-1680.)
- kasni (1680.-1750.)

S obzirom na barokno razdoblje u tablici 7. su navedeni najpoznatiji skladatelji. Stil, kako u glazbi, tako i u likovnoj umjetnosti i arhitekturi, odlikuju ornamentalnost, kićenost, pompoznost i monumentalnost.

Tablica 8. Barokni skladatelji po razdobljima (boldani skladatelji dječjih skladbi)

Rano razdoblje baroka	Srednje razdoblje baroka	Kasno razdoblje baroka
Claudio Monteverdi	Jean-Baptiste Lully	J.S. Bach
Girolamo Frescobaldi	Arcangelo Corelli	Jean-Philippe Rameau
	Henry Purcell	Georg Philipp Telemann
	François Couperin	Antonio Vivaldi
		George Frideric Handel
		Domenico Scarlatti

Izvor: Dedić, S. *Glazbeni oblici i stilovi I na* : <http://www.muza.unizg.hr/skripte/> (13.11.2016.)

5.1.1. Jean-Baptiste Lully

Francuski kompozitor, dirigent i violinist talijanskog podrijetla, rođen je u Firenci 1632., a umro u Parizu 1687. godine. U Pariz odlazi s namjerom da pomogne vojvotkinji u konverzaciji na talijanskom jeziku, a ističe se kao pjevač i violinist. Luj XIV. dopušta mu osnivanje posebnog orkestra. Imenuje ga dvorskim kompozitorom instrumentalne glazbe. S velikim uspjehom nastupa kao violinist. Pisao je i glazbene točke za baletne priredbe. Postepeno Lully komponira sam čitave balete. U međuvremenu postaje vrhovnim muzičkim nadzornikom. Moliere ga poziva da piše glazbene točke za njegove komedije-balete i pastirske igre. Otkupljuju dozvolu za prikazivanje opera od člana opernog poduzeća i uz kraljevu naklonost postaje neograničeni gospodar muzičke scene u Francuskoj. Bez Lully-eve dozvole nitko nije smio prikazivati scensko-muzička djela u kojima bi se od početka do kraja pjevalo i sviralo. Stekao je toliku kraljevu naklonost da mu je uspjelo sva prava što mu ih je Luj XIV. udijelio na području opernog kazališta prenijeti na svoje nasljednike.

Na vrhuncu slave, bogat i obasut častima, izgubio je život zbog beznačajnog događaja. Kada je Lully u čast kraljevog ozdravljenja dirigirao dugačkim štapom, u trenutku nepažnje jako se udario štapom u nogu. Ozljeda nije zacijelila, nego se pretvorila u gangrenu od koje je nastupila smrt. Lully je pravi utemeljitelj francuske opere. U njegovim operama je vrlo čest sukob između dužnosti i osjećaja. Za Lully-eva života, a i poslije njegove smrti, njegove su opere redovito doživljavale velike uspjehe.

Jedna od najpoznatijih njegovih dječjih skladbi je *Dok mjesec sja* (slika 4). Prevedena je na brojne svjetske jezike pa tako i na hrvatski te se nalazi u gotovo svim udžbenicima i priručnicima za predškolski odgoj, razrednu nastavu i dr. Pjesma dočarava ugođaj dječaka pred spavanje. Lijepa i jednostavna melodija, mirnog i nježnog ugođaja te umjerenog tempa.

Slika 4. Dok mjesec sja

Izvor: *Razigrani zvuci, udžbenik glazbene kulture za 1. razred osnovne škole*

5.1.2. Johann Sebastian Bach

J.S.Bach sastavio je 1720. godine za svog sina Wilhelma Friedemanna zbirku minijatura za čembalo *Clavier-Büchlein*, koja je sadržavala 60-tak skladbi u obliku menueta i drugih plesova, preludija, te 15 dvoglasnih preambula i 15 troglasnih fantazija.

U zadnjem prijepisu iz 1723., J.S.Bach je sačinio dvije odvojene zbirke u kojima je preambule preimenovao u invencije, a fantazije u simfonije. Radi se o minijaturama koje traju

od 1-4 minute, pisanim u didaktičke svrhe za poduku čembala i kompozicije. U obje zbirke invencije su poredane prema tonalitetima ovog redoslijeda: – 1/C-dur, 2/c-mol, 3/D-dur, 4/d-mol, 5/Es-dur, 6/E-dur, 7/e-mol, 8/F-dur, 9/f-mol, 10/G-dur, 11/g-mol, 12/A-dur, 13/a-mol, 14/B-dur, 15/h-mol.⁴²

5.1.3. *Georg Philipp Telemann*

Ovaj barokni skladatelj rođen je 1681. godine te se smatra jednim od najobrazovanijih glazbenika svojega doba. Njegov život od najmanjih je nogu isprepleten s glazbom te je svirao orgulje i čembalo, bio dirigent, skladatelj, pjesnik i pisac glazbenih rasprava. Utemeljio je i vodio Collegium Musicum u Leipzigu i među prvima je organizirao javne koncerte u Njemačkoj. Skladao je više od 40 opera, 46 pasija, oko 2000 kantata, a napisao je i 3 autobiografije.⁴³

Njegova najpoznatija dječja skladba je *Allegro (Koncert za trubu i orkestar)*.

5.1.4. *Antonio Vivaldi*

Antonio Vivaldi bio je violinist, skladatelj i profesor violine. Njegove su se skladbe isticale virtuoznošću i tzv. lombardskim stilom. Mnogi instrumentalisti iz drugih gradova posjećivali su ga kako bi dobili zapise njegovih skladbi. Nažalost, 1740.godine na večeri posvećenoj njegovoj glazbi, odlučio s prezentirati svoja već izvođena djela, te je njegov rad polako padao u zaborav. Umro je u Beču 1741.godine, a pokopan je u grobnici za siromahe. Iza sebe je ostavio 13 objavljenih zbirki instrumentalne glazbe, 425 koncerta za soliste i orkestar, 61 concerto grosso, 23 simfonije, 46 opera, 38 kantata, 1 oratorij i brojnu crkvenu glazbu.

Njegova najpoznatija dječja skladba je ciklus od četiri koncerta za violinu i orkestar pod nazivom *Četiri godišnja doba*. Ciklus je otkriven tek 1930.godine kada je u Nacionalnoj knjižnici u Torinu pronađeno više od polovice Vivaldijevih danas poznatih djela. U tim koncertima skladatelj pokušava opisati ljepote svakog godišnjeg doba. Koncerti slijede formu od 3 stavka (brzi – polagani -brzi).⁴⁴ U našim nižim razredima slušaju se *Četiri godišnja doba, Koncert br. 4 u f-molu (Zima) - 2. stavak Largo i Zima*.

⁴² Dedić, Srđan. Glazbeni oblici i stilovi I na : <http://www.muza.unizg.hr/skripte/> (13.11.2016.)

⁴³ Georg Philipp Telemann na : www.biography.com (13.11.2016.)

⁴⁴ Antonio Vivaldi na : www.biography.com (13.11.2016.)

5.2. Klasika

Ovo razdoblje počinje nakon Beethovenove smrti u 18. stoljeću. Već u kasnom baroku razvija se galantni stil (slobodniji način skladanja, posebno za čembalo, dopadljiv, lako razumljiv, okreće se više ljubitelju glazbe nego znalcu, pjevna melodika, pratnja).⁴⁵ Dakle, nasuprot baroknoj kićenosti, prezasićenosti, ceremonijalnome i umjetnome u ovom razdoblju raste žudnja za jednostavnim i lijepim. Najpoznatiji dječji skladatelji ovog doba su Haydn, Mozart, Beethoven i Pergolesi.

5.2.1. Joseph Haydn

Šire glazbeno obrazovanje stekao je kao član dječjačkog zbora Bečke katedrale. Sam se naučio komponirati skladbe i često je isticao kako je bio „prisiljen postati originalan.“ Bio je veliki Mozartov prijatelj te je nosio nadimak „*Dobri tata Haydn*“ jer je postao učitelj mnogim glazbenicima. Težište njegova stvaranja je na instrumentalnoj glazbi, a posebno je razvio klavirsku sonatu, gudački kvartet i simfoniju. U operi daje veću važnost karakterizaciji likova. Najstariji je od trojice majstora bečke klasike. Zanimljiva je i činjenica da neke njegove skladbe počivaju na hrvatskim narodnim pjesmama. Tako je tema finala Haydnove *104. simfonije* („*Londonske*“) navodno skladana na temelju hrvatske narodne pjesme *Oj, Jelena, Jelena, jabuka zelena* kao i *Finale 103. simfonije* koje počinje temom za koju se tvrdi da se temelji na hrvatskoj narodnoj pjesmi *Divojčica potok gazi*. Njegov glazbeni opus sastoji se od 108 simfonija, 24 klavirska koncerta, 5 koncerata za violončelo, mnoštvo komornih skladbi za različite instrumente i ansamble, 30 opera, 1 oratorija, 1 mise i 1 kantate. Ove brojke svrstavaju ga u skladatelja s jednim od najbogatijih opusa uopće.⁴⁶

Njegova najpoznatija dječja skladba koja se sluša u nižim razredima osnovne škole je *Koncert za trubu u Es-duru*, 1. stavak.

5.2.2. Wolfgang Amadeus Mozart

Wolfgang Amadeus Mozart je, prema ocjeni mnogih, jedan od najgenijalnijih skladatelja u povijesti glazbe. Njegov otac Leopold bio je priznat i poznat glazbenik. Kao violinist i skladatelj na dvoru kneza nadbiskupa poučavao je i glazbi. Stoga je W.A.Mozart

⁴⁵ Dedić, Srđan. Glazbeni oblici i stilovi I na : <http://www.muza.unizg.hr/skripte/> (13.11.2016.)

⁴⁶ Joseph Haydn na : www.biography.com (13.11.2016.)

vrlo rano stekao posebnu glazbenu naobrazbu. Literatura čak tvrdi da je prije poznavao note nego slova te je već s tri godine počeo skladati jednostavne pjesmice, a s pet održavati koncerte. Improvizirajući, odgonetnuvši i dokazavši svoju neospornu glazbenu lakoću, u Londonu je objavio svoje prve simfonije, prve sonate za čembalo, prva vokalna djela, kao i prve koncerte. Druženje s najvećima i udobnost koju su mu nudile utjecajne osobe na poluostrvu omogućavali su Mozartu da svu svoju genijalnost posveti stvaranju. Mozart je inspiriran tehnikama pokreta zvanog "Sturm und Drang" ("Oluja i prodor") koje otkriva nakon Haydna. Ova stilska zrelost omogućila mu je da sklada golemo mnoštvo novih djela: kratke mise, koncerte za klavir, koncerte za fagot, sonate, kvintete... Od 1786. godine Mozart prestaje komponirati za klavir i započinje raditi na operama; libreta mu piše Lorenzo Da Ponte. Prvo djelo iz te faze je *Figarov pir*, čija je premijera održana u Beču 1786. godine. U rujnu 1791. godine tijekom boravka u Pragu, Mozart obolijeva od stanovite "groznice". Usprkos liječenju - tijekom kojega piše *Requiem* (glazba za katoličku misu zadušnicu) - umire 5. prosinca 1791. godine u svojem bečkom domu, u dobi od 35 godina.⁴⁷

Njegove brojne dječje skladbe uvrštene su u glazbenu nastavu učenika nižih razreda osnovnih škola od kojih se posebno ističu *Čežnja za proljećem* (dječji zbor), *Das klinget so herrlich das klinget so schön* - Zbor sa zvončićima (iz opere *Čarobna frula: Finale 1. čina*), Mala noćna muzika KV 525: *Menuet* (3. Stavak i *Sonata za klavir* u A-duru, KV 331, 3. stavak (*Alla turca*)).

5.2.3. *Ludwig van Beethoven*

Ovaj skladatelj bio je ključna figura u prijelaznom periodu između klasične i romantične ere u zapadnoj klasičnoj glazbi. Njegova glazba i ugled nadahnjivali su, a ponekad i punili nesigurnošću iduće generacije skladatelja i glazbenika. Rođen u Bonnu u Njemačkoj, a u dvadesetim godinama života preselio se u Beč, učeći glazbu s Josephom Haydnom i brzo stječući ugled pijanista virtuozu. Bio je također jedan od prvih skladatelja "slobodnjaka" - organizirajući pretplatničke koncerte, prodajući skladbe izdavačima i stječući financijsku potporu od bogatih pokrovitelja. 1819. godine, Beethoven postaje potpuno gluh, pa tako da više i nije u mogućnosti izvoditi sam svoje koncerte kao ni dirigirati. Prvom polovicom 19. stoljeća Beethoven uz Gioacchina Rossinia postaje najpoznatiji i najslavniji glazbeni skladatelj Europe. Njegove simfonije, protkane revolucionarnim duhom ubrzo postaju redovit

⁴⁷ Wolfgang Amadeus Mozart na : www.biography.com (13.11.2016.)

repertoar svih orkestarskih koncerata. Umro je 26. ožujka 1827. od upale pluća. Više od 30.000 ljudi bilo mu je na pogrebu.⁴⁸

Dječje skladbe koje su uvedene u naše razrede su *Ptičja tuga* i *Za Elizu* (samo tema).

5.2.4. *Giovanni Battista Pergolesi*

Ovaj talijanski skladatelj jedan je od glavnih predstavnika napuljske škole, a bio je prvenstveno operni skladatelj. Komičnom operom *Služavka gospodarica*, stvorio je remek-djelo talijanskog buffo stila. Njezina izvedba 1752. u Parizu izazvala je dugotrajni sukob između pristaša talijanske opere, tzv. buffonista i antibuffonista i utjecala na razvoj francuske opere comique.⁴⁹

Najpoznatija dječja skladba ovog skladatelja je *Gdje je onaj cvijetak žuti* (dječji zbor).

5.3. Romantizam

Romantizam je naziv za stil u povijesti umjetnosti XIX. stoljeća u kojemu prevladava umjetnička fantazija i čuvstvo, za razliku od stila XVIII. stoljeća, u kojemu je prevladavao um. „Romantizam se općenito ne odnosi na određeni stil, već na jedno shvaćanje koje se može izraziti na mnogo načina: romantično, nestvarno, nerealno. Riječ romantizam je izvedena iz popularnosti koju su krajem 18. st. uživale srednjovjekovne priče o pustolovinama (romani – znači da su napisani na jednom od romanskih jezika), a rođeno je iz čežnje za emocionalnim doživljajem.“⁵⁰ Za skladatelje romantizma osobito je bitno da lako padaju u trenutna uzbuđenja. Glazbeni dokaz toga su skladbe manjih oblika: kraća klavirska djela i solo pjesme s instrumentalnom pratnjom. Romantičari vješto oponašaju jednostavnost narodne glazbe.

Javni društveni i kulturni događaj postaju koncerti i opere. Zato se osnivaju brojni orkestri i operna kazališta. Počinje epoha velikih opernih skladbi, čiji su istaknuti skladatelji Weber, Wagner, Verdi, Čajkovski, Smetana, Lisinski i dr. Uz spomenute skladatelje, istaknuti predstavnici romantizma su: Schubert, F. Mendelson, R. Schumann, F. Chopin, F. Liszt, J. Brams, naš Ivan Zajc i dr.

⁴⁸ Ludwig van Beethoven na : www.biography.com (13.11.2016.)

⁴⁹ Giovanni Battista Pergolesi na : www.biography.com (13.11.2016.)

⁵⁰ Romantizam na: <http://www.opca-privatna-gimnazija.hr/images/ROMANTIZAM.pdf> (05.10.2016.)

5.3.1. *Franz Schubert*

Ovaj austrijski skladatelj jedan od prvih i glavnih predstavnika romantizma u glazbenom stvaralaštvu. U kratkom stvaralačkom razdoblju od 18 godina stvorio je bogat opus koji se odlikuje romantičnim sadržajem i izrazom. Skladao je oko 630 solo pjesama na stihove Goethea, Schillera i mnogih drugih pjesnika, zatim djela za vokalne sastave i zborove, te klavirske sonate, komorna djela i simfonije. Njegova scenska glazba i opere pale su u zaborav. Veći dio života Schubert je proveo u Beču u materijalno skromnim prilikama, a izdržavao se kao učitelj glazbe. Afirmirao se u umjetničkom krugu prijatelja koji su od 1823. priređivali privatne koncerte zvane „Šubertijade“, posvećene njegovoj glazbi. Prvi javni koncert na kojem su izvedene isključivo Schubertove skladbe, održan je neposredno pred njegovu smrt, 1828.godine.⁵¹

Schubertova djela koja slušaju djeca u nižim razredima osnovne škole su *Uspavanka* (dječji zbor i klavir), *Impromptu*, As-dur, op. 142, br. 2 i *Snivaj, spavaj*.

5.3.2. *Robert Schumann*

Po svom umjetničkom stajalištu, naravi i umjetničkim afinitetima ovaj njemački skladatelj je izraziti romantik. Središnja su mu djela klavirske kompozicije i solopjesme, a majstor je produhovljene romantičke pjesme ugođaja, čiji je prototip "Mjesečina". Felix Mendelssohn ga angažira za nastavnika glasovira i kompozicije na novoosnovanom konzervatoriju u Leipzigu. Od 1850. do 1853. Schumann djeluje kao gradski glazbeni direktor u Düsseldorfu. Od velikih личности, osobito je utjecao na Brahmsa.⁵²

Robert Schumann je jedan od najzastupljenijih skladatelja u udžbenicima za niže razrede osnovne škole. Glazbe koje su obavezno navedene su: *Divlji jahač* (iz Albuma za mlade, op. 68.), *Radostan seljak* (iz Albuma za mlade, op.68.), *Vojnička koračnica* (iz Albuma za mlade, op. 68) i *Proljeće*.

5.3.3. *Johannes Brahms*

Ovaj njemački skladatelj karijeru je započeo kao pijanistički virtuoz. Robert Schumann mu je pomogao da se afirmira kao skladatelj, predstavivši ga glazbenoj javnosti i

⁵¹ Franz Schubert na www.biography.com (13.11.2016.)

⁵² Robert Schumann na www.biography.com (13.11.2016.)

zauzimajući se za tiskanje njegovih djela. Polazi od klasičnog i baroknog naslijeđa, ali je njegov glazbeni izraz u osnovi romantičarski. U njegovu opusu nalaze se sve glavne instrumentalne i vokalne vrste, izuzevši opere. Često se inspirirao narodnom glazbom, a osobito se istaknuo na području komorne glazbe i solo pjesama. Četiri simfonije, dva klavirska koncerta, violinski koncert u D-duru, dvostruki *Koncert za violinu i violončelo* u a-molu, *Njemački rekvijem* i brojne solo pjesme samo su dio najvažnijeg Brahmsovog opusa, uz komorna djela te crkvena djela kojima je zaokružio bogato stvaralaštvo.⁵³

5.3.4. Camille Saint-Saëns

Poznati francuski skladatelj rođen je u Parizu, a nakon tri mjeseci umire mu otac. Majka i njezina sestra brinule su se za njega i po njihovoj je volji naučio svirati klavir. Prva mu je kompozicija za klavir objavljena 1839. Sa 16 godina objavljuje svoju prvu simfoniju. Radio je u razno raznim crkvama kao orguljaš. Od 1861.- 1865. podučavao je djecu. Umire od upale pluća 1921.⁵⁴

Njegova suita *Karneval životinja Camille* istaknuta je dječja skladba.

5.3.5. Petar Iljič Čajkovski

Čajkovski je u veljači 1878.godine dobio ideju o pisanju dječjeg ciklusa, po analogiji „albuma za mlade“ kojeg je skladao Schumann. Opus je u potpunosti završen u svibnju 1878. godine. Glazbeni brojevi su povezani u malim mikro-ciklusima (24 skladbe) koji podsjećaju na djetetov dan. Ciklus se sastoji isključivo od zabavnih glazbenih minijatura. Pjesme i slike, koje se temelje na opusu, razvijaju kreativno.⁵⁵

Kod nas u nižim razredima osnovne škole učenici slušaju njegove skladbe *Ples šećerne vile* i *Zima (dječji zbor)*.

5.3.6. Modest Petrovič Musorgski

Modest Petrovič Musorgski je bio oficir, ali je napustio vojnu službu da bi se priključio skupini nacionalno orijentiranih skladatelja "Petorica", no svojim je umjetničkim stajalištem i originalnošću glazbenog izraza, koji zasniva na obilježjima izvornog ruskog

⁵³ Johannes Brahms na www.biography.com (13.11.2016.)

⁵⁴ Camille Saint-Saëns na www.biography.com (13.11.2016.)

⁵⁵ Children's album, op.39 na : www.imslp.org/wiki/ (12.11.2016.)

folklora, ostao neovisan. U solo pjesmama prikazuje likove iz naroda i dočarava svijet dječjih doživljaja. U monumentalnoj povijesnoj operi *Boris Godunov* za nositelja radnje stavlja narod. U svoje vrijeme bio ne neshvaćen i nepriznat, ali je svojim originalnim glazbenim jezikom otišao daleko ispred suvremenika i utjecao na impresioniste i skladatelje slavenskih zemalja.⁵⁶

U svojem opusu dječjih skladbi za niže godine osnovne škole odlikuje se suitom *Slike s izložbe (Ples pilića, Promenada)*.

5.4. Skladatelji 20. stoljeća

Najviše skladbi koje nalazimo u hrvatskim pjevankama, skladano je u proteklom (XX.) stoljeću. Mnogi skladatelji diljem svijeta, pa i hrvatski, postaju svjesni bogatog nasljedstva velikih majstora glazbe. Prvi dokaz intenzivnog glazbenog života početkom XX. stoljeća u Hrvatskoj jest uređenje stalne opere u zgradi današnjeg Hrvatskog narodnog kazališta (1909. god.). U to vrijeme iz privatne glazbene škole glazbenog zavoda, razvila se prva više državna glazbena škola – konzervatorij. Prvi ravnatelji konzervatorija bili su Franjo Dugan i Vjekoslav Roseberg Ružić, koji su ujedno izradili i prvi nastavni plan te škole, iz koje se kasnije razvila današnja Muzička akademija. Najveće zasluge za razvoj glazbene kulture u Zagrebu u početku XX. stoljeća idu društvu Hrvatski glazbeni zavod u kojemu su se bili okupili ugledni građani, ljubitelji glazbe, koji su i vlastitim novčanim sredstvima podupirali sve akcije podizanja glazbenog života svoga grada i svoje zemlje.

5.4.1. Jakov Gotovac

Ovaj hrvatski skladatelj bio je akademik i član Hrvatskog narodnog kazališta (HNK). Dobitnik je nagrade za životno djelo *Vladimir Nazor* kao i nagrade AVNOJ-a. Prvi njegov opus *Dva skerca za mješoviti zbor na narodne tekstove* (1916.) pokazao je pravac kojim će njegovo stvaralaštvo ići. Za svoja vokalna djela, Gotovac je najviše uzimao narodne tekstove. Uz folklorna obilježja, Gotovac je u svoja djela unio i mediteransku raspjevanost, prožetu senzibilnošću, što se najviše odrazilo u operama. Njegova komična narodna opera *Ero s onoga svijeta* (1935.) koja je obišla više od 80 europskih muzičkih pozornica i izvođena je na devet jezika.⁵⁷

⁵⁶ Modest Petrovič Musogorski na : <http://blog.dnevnik.hr/operahouse/2005/09/index.html> (10.11.2016.)

⁵⁷ Jakov Gotovac na www.biography.com (13.11.2016.)

5.4.2. Bela Bartok

Mađarski skladatelj Bela Bartok prvu glazbenu poduku iz klavira dobio je od majke, a već s deset godina prvi put je javno nastupio kao pijanist. Na Glazbenoj akademiji u Budimpešti studirao je skladanje i klavir, te se razvio u izvanrednog virtuozu na klaviru. Na koncertima je često svirao sa svojom suprugom, pijanisticom Dittom Paszthory. Prvi značajniji uspjeh doživio je izvedbom baleta-pantomime *Drveni princ*, te izvedbom opere *Dvorac Modrobradog*. Skupljao je i proučavao narodnu glazbu, osobito mađarsku, te zabilježio više od 10.000 izvornih narodnih melodija. Ubraja se među začetnike tzv. nove glazbe 20. stoljeća. Umro je u New Yorku, 26. rujna 1945. godine od leukemije (prvi simptomi su se javili 1940.), a veliku svjetsku slavu njegova su djela postigla tek nakon skladateljeve smrti. Pokopan je na groblju u New Yorku, a u ljeto 1988., posljednje godine komunističke Mađarske, ostaci su mu prebačeni na groblje u Budimpešti.⁵⁸

Njegova dječja skladba *Igra* uvrštena je u kurikulum nižih razreda osnovne škole.

5.4.3. Janez Bitenc

Janez Bitenc najpoznatiji je slovenski dječji skladatelj. Diplomirao je 1952. godine na Glazbenoj akademiji u Ljubljani. Njegov glazbeni opus obuhvaća preko 450 skladbi. Najpoznatija je skladba *Kuža pazi*. Teme svojih skladbi pronalazi u bajkama i narodnim pričama.

Najpoznatije hrvatske dječje skladbe su mu *Mlinar Mišo i Tika-taka*.

5.4.4. Josip Kaplan

Josip Kaplan podrijetlom je Slovenac. Nastavnik je glazbene kulture, ali i skladatelj brojnih popularnih dječjih skladbi. Inspiraciju nalazi u prirodi te svakodnevnim dječjim zgodama. Na Muzičkoj akademiji u Zagrebu učio je fagot, a studij kompozicije završio je na akademiji za glazbu u Ljubljani. Radio je kao profesor na Muzičkoj školi u Rijeci, a djelovao je i kao dirigent i zborovođa. Od njegovih mnogobrojnih dječjih skladbi izdvajaju se *Mjesečev pjesnik*, *Čestitka majčici*, *Saonice male Sanje* te *Patkina pjesma*.

5.4.5. Nikša Njirić

Nikša Njirić je rođen u Dubrovniku, gdje je pohađao osnovnu i srednju glazbenu školu. Radio je kao nastavnik na više zagrebačkih srednjih općeobrazovnih i glazbenih škola

⁵⁸ Bela Bartok na www.biography.com (13.11.2016.)

te fakulteta. Autor je i koautor brojnih udžbenika i metodičkih priručnika za glazbene i općeobrazovne škole, a bavio se i glazbenom publicistikom, pišući za Muzičku enciklopediju. Njegova djela pisana su pod utjecajima simfonijske, koncertne i komorne glazbe, dok je najveći utjecaj ostavio modernizam. Oslonac je nalazio u hrvatskoj narodnoj (etno) glazbi, posebno u klapskom pjevanju i tamburaškoj glazbi te dalmatinskim pjesmama uz pratnju mandolina. Bio je redovni član Hrvatskog društva skladatelja i Hrvatskog društva glazbenih i plesnih pedagoga te redoviti sudionik Osorskih glazbenih večeri.⁵⁹

5.4.6. *Sergej Prokofjev*

Ovaj pionir neoklasicizma zbog svog je brzog svladavanja skoro svih glazbenih žanrova postao jedan od najpopularnijih i najznačajnijih skladatelja XX. Stoljeća. Njegova majka Marija Grigorjevna Prokofjeva bila je dobro obrazovana žena s istančanim osjećajem za glazbu, ali i dobrom vještinom sviranja klavira što je posebno utjecalo na njega. U svojim memoarima on piše kako je upravo ona „svirala Beethovenove sonate. Kasnije bi slijedile Chopinove mazurke, preludiji i valceri. Ponekad bi se tu našlo i pokoje djelo Liszta - ne nešto pretjerano teško. Majčini omiljeni kompozitori bili su Petar Iljič Čajkovski i Anton Rubinstein. Rubinstein joj je bio najomiljeniji, štoviše bila je uvjerenjena kako je on i veći fenomen nego Čajkovski. Portret Rubinsteina visio je na zidu iznad klavira.” Majka ga je učila svirati klavir, a u dobi od pet godina napisao je svoju prvu skladbu – *Indijanski galop* - kompoziciju koju mu je majka pomogla glazbeno uobličiti. Prokofjevljeve rane kompozicije otkrivaju zrelo razumijevanje glazbenih formi u koje su utkane harmonijske i ritmičke inovacije koje će kasnije biti obilježje kompletne njegove glazbe. On je pedantno sakupljao sve te zapise te će ih koristiti kasnije u svojim velikim djelima. Skladao je 1935. svoj najpoznatiji balet *Romeo i Julija*. Godine 1936., skladao je mjuzikl za djecu *Peđa i vuk* na temelju istoimene priče, koju je sam napisao. Svrha mjuzikla bila je njegovati glazbeni ukus djece od prvih godina škole. Napisao ga je za samo 4 dana, a naručilo ga je dječje kazalište iz Moskve. Umro je u Moskvi 1953.godine.⁶⁰

Njegova *I. simfonija u D-duru* („Klasična“), op. 25: 3. stavak *Gavota* i skladba *Peđa i vuk* neizostavan su dio glazbene nastave.

⁵⁹ Nikša Njirić na www.biography.com (13.11.2016.)

⁶⁰ Sergej Prokofjev na www.biography.com (13.11.2016.)

5.4.7. *Branko Mihaljević*

Branko Mihaljević hrvatski je skladatelj, književnik, novinar i radijski urednik. Veliku popularnost stekao je kao autor pjesama za djecu, među kojima je i poznata pjesma *Zeko i potočić*. Nastala je u samo 20 minuta, jer su organizatori od Branka Mihaljevića hitno tražili pjesmu za dječju priredbu. Pjesmu je prva izvodila i snimila osječka pjevačica Olgica Miler. U raznim prigodama pjesmu su u izvornoj verziji ili maštovitim obradama pjevali mnogi hrvatski pjevači i pjevačice. Album *Zeko i potočić* na kojemu je i ova pjesma, najprodavaniji je album dječjih pjesama u Hrvatskoj svih vremena i dobio je platinasto priznanje diskografske kuće Croatia Records. Pjesma je, također, inspirirala više kazališnih predstava¹, a na temelju nje je nastala slikovnica i kratkometražni animirani film *Zeko i potočić* Milana Blažekovića iz 2009. Od 2008. godine u Osijeku se održava dječji festival *Zeko i potočić*. Za osječko Dječje kazalište napisao je dvadesetak glazbeno-scenskih djela (dječjih opereta), najviše na libreto Ratka Zvrka.

Autor je prvog slavonskog mjuzikla *Slavonska rapsodija*, koji se temelji na autentičnom folkloru.⁶¹

5.5. **Suvremeni glazbeni stvaraoci dječjih skladbi**

Iskustva slavni skladatelja prošlosti pomažu skladateljima današnjice da razumiju značajnost dječje skladbe koja mora biti pravi put do formiranja glazbenog ukusa odrasle osobe. Sama skladba nije dovoljna za ostvarenje svih zadaća pjevanja. Izbor pjesmica, motivacija potrebna za usvajanje pjesmice, analiza i metoda vrednovanja naučenog zadatak je metodičara koji sastavlja udžbenike, priručnike, zbirke pjesama, pjevanke i sl.

Vrlo je važan redosljed skladbi određenih opsegom tonova, sadržajem pjesmice, melodioznošću, rimom i drugih odrednica koje se moraju usvajati isključivo postepeno. Za motivaciju metodičari se često koriste postavljanjem različitih pitanja koje učenike navode na temu pjesmice. Veliku važnost u udžbenicima imaju ilustracije. One mogu izražavati osobnost pjesme u jednostavnosti sličice ili jednostavno zadržati djetetovu pozornost nad glazbenim štivom. Kao metoda uvježbavanja pjesmice, može se koristiti pljeskanje dlanovima u ritmu, korištenje instrumenata orfovog instrumentarija ili nekog predmeta za vrijeme pjevanja. Na

⁶¹ Branko Mihaljević na www.biography.com (13.11.2016.)

taj način učenici razvijaju osjećaj za ritam i skupno muziciranje. Na kraju sata jednostavno se može naučiti neka nova brojlica koja je tematski (tekstom) ili ritamski vezana uz naučenu pjesmicu.

Iako na hrvatskom tržištu nalazimo brojne pjevanke i metodičke priručnike za nastavu glazbene kulture, potreba za novim idejama nikada ne prestaje. Najnoviji takav priručnik u izdanju Visoke učiteljske škole u Petrinji namijenjen studentima glazbene kulture, odgojiteljima i učiteljima razredne nastave pod naslovom „Priča , pjesma, brojlica“, autorice Ivanke Novosel i Ivanke Krnic donosi upravo neka nova rješenja nastavnicima prijeko potrebna. U isto vrijeme, prof. Ivanka Novosel objavila je i priručnik za glazbenu kulturu „Ivančica“ koji donosi niz skladbi koje je većim dijelom sama skladala i skladbi mladih glazbenih pedagoga koji su njezinim ostvarenjem dobili priliku skladati za najmlađe.

Od suvremenih se autorica još ističe Marija Matanović. *Molba gljive muhare, Notni stan, Dobro došli đaci prvaci, Klavir, Limači, Miš i kiša, Pada snijeg, Svatko može to* i brojne druge dječje skladbe proslavile su ovu skladateljicu.

5.5.1. Arsen Dedić

Poznati hrvatski skladatelj i kantautor u povijesti hrvatske popularne glazbe koji je umro 17. kolovoza 2015. Skladao je većinom za televiziju, film i kazalište, a neke od njegovih pjesama su uvrštene u gotovo sve udžbenike nižih razreda. Neke od najpoznatijih skladbi su: *Nije lako bubamarcu, Himna zadrugara i Kad bi svi ljudi na svijetu.*

6. ZAKLJUČAK

Većina učenika dolaskom u školu ima relativno nerazvijene glazbene sposobnosti. Znači glazbeni utjecaji koje dijete prima na nastavi glazbe u nižim razredima osnovne škole, presudno utječe na to hoće li se i u kojoj mjeri razviti glazbene sposobnosti djeteta

Kurikulum nastave glazbene kulture na primarnom stupnju odgoja i obrazovanja treba uvažavati s jedne strane potrebe djeteta i potrebe društva, a s druge strane učiteljske kompetencije, odnosno njihovu osposobljenost za ostvarivanje aktivnosti kojima će se zadovoljiti te potrebe. Zadaci glazbene kulture u nižim razredima su višestruki. Prema nekim stručnjacima mogli bi se svrstati u tri kategorije: direktni, indirektni i ne glazbeni zadaci u razrednoj nastavi. Direktni zadaci se odnose na razvijanje glazbenih sposobnosti kao što su razlikovanje zvuka po trajanju, visini i jačini, razvijanje sluha, razvijanje muzikalnosti itd. Indirektni zadaci predstavljaju zadatke kojima se traži razvijanje određenih osobina, interesa i ljubavi za pjesmu, razvoj ljubavi za glazbu itd. Neglazbeni zadaci odnose se na razvijanje učenikove estetske, društvene, moralne i domoljubne svijesti. Suvremenoj nastavi glazbe odgovara kombinirani koncepcijski model u kojem središnju i obveznu jezgru čine slušanje i upoznavanje glazbe, no najbolji je otvoreni model nastave kojeg se svakako mora promicati.

Izvođenjem glazbe, odnosno pjevanjem, sviranjem, sudjelovanjem u glazbenim igrama, improviziranjem, glazbenim stvaranjem učenici zadovoljavaju svoju psihološku potrebu za aktivnim muziciranjem te je i takve aktivnosti potrebno njegovati u osnovnoj školi. Posebno je važno naglasiti kako slušanjem dječjih skladbi osnovnoškolci razvijaju kritičko mišljenje, te uče osnove glazbenog opismenjavanja. Pritom je važno spomenuti načelo zavičajnosti kojim se učenicima pokušavaju približiti djela srodna njihovom govoru, ponašanju i kulturi. Upravo iz tih razloga su se razvijali i autori dječjih skladbi kroz povijest. U većini slučajeva to nisu bili autori koji se nužno mogu okarakterizirati kao dječji autori. U novije doba je sve veći broj takvih autora specijaliziranih za dječje skladbe kao što je Marija Matanović.

Dječje skladbe najčešće su sadržane i predstavljene u udžbenicima prema načelu od lakših prema težima. Stoga je važno naglasiti da za neka nastavna područja, poput glazbenog opismenjavanja, sviranja, glazbenog stvaralaštva i slušanja glazbe, udžbenik – kojim bi se učenik mogao samostalno služiti – nije moguće napisati jer je potrebna stalna kontrola učitelja. Stoga se udžbenici svode na pjesmarice.

Najzastupljeniji strani autori dječjih klasičnih skladbi u udžbenicima od 1. – 4. razreda su Mozart, Beethoven, Bach i Vivaldi. Od domaćih skladatelja treba posebno istaknuti Josipa Runjanina, Mariju Matanović i Arsena Dedića. Naravno, uz navedene autore poželjno je u nastavu uključiti i ostale autore dječjih skladbi kako bi zadržao pažnju i motivaciju djeteta.

LITERATURA

1. Bolfan - Stošić, Natalija, Zorić, Ana (1997) „Uputstva za rad kod kuće i razvijanje higijene dječjeg glasa“. *HLD – izdanje*, Vol. 001 – 507, br. 97.
2. Bolfan-Stošić, Natalije (1994) „Akustičke karakteristike dječjih glasova“. Magistarski rad. *Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*. Zagreb
3. Dubovicki, Snježana, Svalina, Vesna, Proleta, Jelena (2015) „Izvanastavne glazbene aktivnosti u školskim kurikulumima“, *Školski vjesnik: časopis za pedagoška i školska pitanja*, vol. 63., br. 4.
4. Fischer, William (1976) „Traditionelle Notation im Musikunterricht der Primarstufe“. *Musik und Bildung*, vol.1.
5. *Glazbena četvrtica*, udžbenik glazbene kulture za 4. razred osnovne škole
6. Glazbena kultura (1984a) Plan i programi odgoja i osnovnog obrazovanja. Jezično-umjetničko područje. Zagreb: Vjesnik Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske, br. 3, od 21. 2. 1984.
7. Laco, Josipa (2009) „Rad sa dječjim zborom“, *Magnificat*, vol.3., br. 6.
8. Meyer, Hilbert (2005). *Što je dobra nastava?*. Zagreb: Erudita.
9. Nastavni plan i program u Republici Hrvatskoj (1991), Zavod za školstvo Ministarstva prosvjete i kulture R. Hrvatske, br. 9.
10. Nastavni plan i program za osnovnu školu, Narodne novine, broj 59/90., 26/93., 27/93., 29/94., 7/96., 59/01., 14/01. i 76/05.
11. Nastavni plan i program za osnovnu glazbenu školu (2006). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa i Hrvatsko društvo glazbenih i plesnih pedagoga.
12. Nikolić, Lidija, Ercegovic-Jagnjić, Gordana (2010) „Uloga glazbenih sposobnosti u glazbenom obrazovanju učitelja primarnog obrazovanja“, *Metodika : časopis za teoriju i praksu metodikâ u predškolskom odgoju, školskoj i visokoškolskoj izobrazbi*, vol 11., br. 20.
13. Osnovna škola–odgojno obrazovna struktura. (1965) Zagreb: Zavod za unapređenje školstva SR Hrvatske – Školska knjiga, vol.32, br.35
14. Pletikos, Elenmari (2014) *Kultura govora – glas*, Filozofski fakultet u Zagrebu, Zagreb: ppt
15. Požgaj, Joža (1988) *Metodika nastave glazbene kulture u osnovnoj školi*. Zagreb: Školska knjiga
16. *Razigrani zvuci*, udžbenik glazbene kulture za 1. razred osnovne škole

17. Rojko, Pavel (1981) *Testiranje u muzici*, Muzikološki zavod Muzičke akademije u Zagrebu. Zagreb
18. Rojko, P. (1988) „Križa glazbene kulture u školi i mogućnosti njezina prevladavanja“. Doktorski rad. Zagreb: *Filozofski fakultet*, str.19. – 38.
19. Rojko, Pavel (2004) *Metodika glazbene nastave-praksa I. dio*. Zagreb: Jakša Zlatar
20. Rojko, Pavel (2012) *Metodika nastave glazbe : Teorijsko–tematski aspekti*. Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku. Osijek
21. Šamanić, Sanja (2000) *Glazbeni ključ*. Metodički priručnik za glazbeni praktikum, Učiteljski fakultet
22. Šulentić Begić, Jasna (2013.) „Kompetencije učitelja primarnog obrazovanja za poučavanje glazbe“, *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, vol. 59, br. 29.
23. Šulentić Begić, Jasna, Begić, Amir (2015) „Otvoreni model nastave glazbe u razrednoj nastavi“, *Školski vjesnik: časopis za pedagoška i školska pitanja*, vol. 64., br.1.
24. Vidulin-Orbanić, Sabina, Terzić, Veronika (2012) „Polazište i pristup pjevanju u općeobrazovnoj školi“. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, vol. 18, br. 2.
25. Weyer, Reinhold (1973) „Das Volkslied als Gegenstand des Musikunterrichts–Aspekte einer didaktischen Neubestimmung“. *Musik und Bildung*, vol. 9.

INTERNET STRANICE

1. Antonio Vivaldi na : www.biography.com (13.11.2016.)
2. Bela Bartok na www.biography.com (13.11.2016.)
3. Branko Mihaljević na www.biography.com (13.11.2016.)
4. Camille Saint-Saëns na www.biography.com (13.11.2016.)
5. Dedić, Srđan. Glazbeni oblici i stilovi I na : <http://www.muza.unizg.hr/skripte/> (13.11.2016.)
6. Children's album, op.39 na : www.imslp.org/wiki/ (12.11.2016.)
7. Franz Schubert na www.biography.com (13.11.2016.)
8. Georg Philipp Telemann na : www.biography.com (13.11.2016.)
9. Giovanni Battista Pergolesi na : www.biography.com (13.11.2016.)
10. Interkulturalni odgoj i nastava glazbe u prva četiri razreda na : <https://bib.irb.hr/datoteka/746918> (12.11.2016.)
11. Jakov Gotovac na www.biography.com (13.11.2016.)

12. Johannes Brahms na www.biography.com (13.11.2016.)
13. Joseph Haydn na : www.biography.com (13.11.2016.)
14. Kurikulum nastave glazbene kulture i kompetencije učitelja za poučavanje glazbe na : <http://www.academia.edu/12245782/> (12.11.2016.)
15. Ludwig van Beethoven na : www.biography.com (13.11.2016.)
16. Modest Petrovič Musogorski na :
<http://blog.dnevnik.hr/operahouse/2005/09/index.html> (10.11.2016.)
17. Petar Iljič Čajkovski na www.biography.com (13.11.2016.)
18. Nikša Njirić na www.biography.com (13.11.2016.)
19. Proleksis enciklopedija, <http://proleksis.lzmk.hr/17750/> (09.11.2016.)
20. Proleksis enciklopedija, <http://proleksis.lzmk.hr/27800/> (09.11.2016.)
21. Robert Schumann na www.biography.com (13.11.2016.)
22. Sergej Prokofjev na www.biography.com (13.11.2016.)
23. Wolfgang Amadeus Mozart na : www.biography.com (13.11.2016.)

PRILOZI

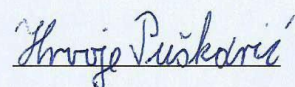
Slika 1. Primjer lakih početnih dječjih skladbi	11
Slika 2. Primjer različite intonacije	13
Slika 3. Fraze i predtakt.....	14
Slika 4. Dok mjesec sja	39
Tablica 1. Oznake dinamike.....	6
Tablica 2. Dječje skladbe u prva 4. razreda osnovne škole.....	15
Tablica 3. Primjer plana i programa glazbene kulture	29
Tablica 4. Očekivani ishodi učenja	30
Tablica 5. Komponente poučavanja	31
Tablica 6. Godišnji plan	32
Tablica 7. Usporedba kurikuluma po državama.....	37
Tablica 8. Barokni skladatelji po razdobljima (boldani skladatelji dječjih skladbi).....	38

ŽIVOTOPIS

Hrvoje Puškarić rođen je 13. travnja 1990. godine u Sisku. Osnovnu školu završava u svom rodnom gradu 2005. godine te potom upisuje srednju školu u Petrinji. Maturirao je 2009. godine i stekao zvanje veterinarski tehničar. Svoje obrazovanje nastavlja u Petrinji, gdje upisuje Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – modul informatika. Aktivno govori i piše engleski jezik.

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Ja, HRVOJE PUŠKARIĆ, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Potpis studenta